

Government of Gujarat

TWENTY FIRST
ANNUAL CONSOLIDATED REPORT
OF
LOKAYUKTA, GUJARAT STATE.

**Statement of reasons for delay in placing the Annual Report of the Lokayukta,
Gujarat State for the years 2018-2019 and 2019-20.**

As per the Clause-14(1) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986, the provision has been made with regard to presenting an annual consolidated report by the Lokayukta to the Governor and the Governor to cause a copy to the Government with an explanatory memorandum for laying the report before the State Legislature.

Hon'ble Lokayukta, Gujarat State relinquished the charge of the office w.e.f. 11-12-2018 and then after, the Lokayukta, Gujarat State came to be appointed w.e.f. 23-06-2020. Therefore, the Annual Consolidated Reports for the years 2018-2019 and 2019-20 were presented to the Hon'ble Governor along with an Annual Consolidated Report for the year 2020-2021 which is called the 21st Annual Consolidated Report of the Lokayukta, Gujarat State. The said report was received from the Governor's Office by the General Administration Department. However, due to some time elapsed in the administrative process/procedures like obtaining the permission of the Hon'ble Governor on the above reports and translating the above reports into Gujarati, typography of the handwritten Gujarati translation, proofing of report and final printing of report from Government Central Press in 50 copies of English and 320 copies of the Gujarati, the report could not be placed on the table of the House within the prescribed time limit.

In the above circumstances, the Annual Consolidated Report of the Lokayukta, Gujarat State for the years 2018-2019 and 2019-2020 could not be placed on the table of the Legislative Assembly within the prescribed time limit.

(Ashok Dave)

Additional Secretary (Services)
General Administration Department.

Government of Gujarat

TWENTY FIRST
ANNUAL CONSOLIDATED REPORT
OF
LOKAYUKTA, GUJARAT STATE.

OFFICE OF THE LOKAYUKTA
Lokayukta Bhavan,
Sector 10-B,
Gandhinagar – 382010.

THE TWENTY FIRST ANNUAL CONSOLIDATED
REPORT OF
LOKAYUKTA, GUJARAT STATE
ON THE PERFORMANCE OF FUNCTIONS
UNDER
THE GUJARAT LOKAYUKTA ACT, 1986
PRESENTED TO
H.E. THE GOVERNOR OF GUJARAT
IN COMPLIANCE WITH
SECTION 14(1) OF THE ACT
FOR THE PERIOD FROM
1ST APRIL 2018 TO 31-3-2021

CONTENTS

PART	DESCRIPTION	PAGE NO.
I	Introduction	1 To 10
II	History in brief of Gujarat Lokayukta Office.	11 To 13
III	Performance during the period of Report.	14 To 16
IV	Conclusion.	17 To 18
V	Annexures	19 To 30

PART – 1
INTRODUCTION

In compliance of Section 14(1) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986, I have the honour, privilege and pleasure of presenting this Twenty First Consolidated Report of the performance of the office of Lokayukta, Gujarat State, for the period from 1-4-2018 to 31-3-2021.

1. The Institution of Gujarat Lokayukta was established on 26th July 1988, in pursuance of the statutory provisions made under the Gujarat Lokayukta Act, 1986. I entered upon my office of Lokayukta Gujarat State on 23rd June 2020.
2. Institution of Lokayukta is an independent Forum available to the general public, in which they can effectively ventilate their grievances against administrative excesses and obtain redress. The proceedings conducted by the Lokayukta are of a judicial character.
3. Though India has adopted democratic system or polity, it is lagging behind in many ways, particularly the important features of democratic society. Abraham Lincoln had said “democracy is of the people, by the people and for the people”, suggesting that the Government is made of the people of the Nations elected by them and working for them and ultimately for the betterment of the Nation. However, it requires introspection as to how India has not been achieving the standards. It appears that Mahatma Gandhi’s picture of ‘Ram Rajya’ could only be in dreams. The concept of ‘Ram Rajya’ had the underlying idea of ideal society and clean society with minimum standards of moral accountability. Therefore, Administrative Reforms Commission led by late Shri Morarji Desai submitted the report on “Problems of Redressal of Citizens’ Grievances.” Ultimately, as a part of such requirement, the Institution of Lokpal and Lokayukta have emerged. The Institution of the Lokayukta has been created as a unique Forum for the citizens where one can seek redressal against abuse or misuse of powers or non-exercise of powers by Public Functionaries. It therefore, creates a unique right for the citizens and citizens are expected to exercise such rights as sentinel to democracy.
4. Such Institutions, historically, have originated in Sweden (Scandinavian country) where it is called Ombudsman for the purpose of investigating into complaints against abuse or misuse of powers by Administrative, Political, Executive and Bureaucrats. This has been accepted over a period of time in Europe, America and Asia. The utility of the office of Ombudsman as an initiator of administrative reforms has also been acknowledged the world over since such an Institution draws attention of the Governments to the defects in the process of administration and recommends reforms too.

5. In a conference of All India Lokayuktas, the then President of India Honourable Mr. APJ Abdul Kalam had observed that the transparency and good governance are feasible either through technology or through an independent body providing an independent adjudicating and speedy settlement mechanism. The wide spread suspicion amongst the citizens about administrative and political corruption corrodes the very roots of democracy. Therefore, to revive the confidence of citizens and to strengthen the checks and balances of democratic system, such institutions are desirable.
6. The efforts have been made by the Government to curb the corruption and to bring around transparency. The history traces the battle against corruption into Rigveda which is the oldest literary monument of Indo-European races. The provisions were inserted in Indian Penal Code 1860 and thereafter efforts were made to put in place a comprehensive legislation with respect to Prevention of Corruption as it was realized that the existing provisions under the Indian Penal Code were not adequate. Thereafter, Parliament enacted the Prevention of Corruption Act 1947 as a social legislation to curb the illegal activities of public servants. Thereafter, it was amended by Criminal Law Amendment Act 1952 and later in the year 1964, by Anti-Corruption Laws (Amendment) Act, 1964, based on recommendations of Santhanam Committee Report. Santhanam Committee also found that DSPE was inadequate to control the menace of corruption and suggested for “creation of an independent high level watchdog body”. It led to establishment of Central Vigilance Commission in 1964. However, the periodical scrutiny suggested that the present system has fallen short. Therefore, the Government, accepting the recommendations from Judiciary and also Administrative Reforms Commission, accepted two tier machinery which is akin to Ombudsman, namely Lokpal and Lokayukta at the Central and State levels respectively, for redressal of the grievances. The judiciary and the Supreme Court has contributed by the observations in judgment in DDA V/S Skipper Construction Company (AIR 1996 SC page 2005). The Law Commission in its 166 report submitted the draft bill titled “The Corrupt Public Servants (Forfeiture of Property) Bill. This gives the power to forfeit assets of the corrupt public servants and it extends to his close relatives and who acquired assets from corrupt deeds. This concept of forfeiture as a penalty was laid down “Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1970 (SAFEMA)”. The institutional validity was upheld by the Supreme Court in the case of Attorney General of India V/S Amratlal Prajivandas.
7. The functions of Government having been transformed and expanded from the maintenance of law and order situation and tax collection functions to welfare and development functions and multifarious nation building activities, several agencies have been established by the Government to provide a host of services to the people. The monopolistic nature of various essential and public utility services provided by the State has made the general public almost totally dependent on the State and through the State on the Public Functionaries and the officers.

8. The need for accountability has increased particularly with the onset of economic reforms. Globalization and liberalization have characterized our economy in recent years. These have been necessitated by the present day realities.
9. It is important to remember that the process of reforms has not reduced the role of the Government in economic decision making. The Government is now expected to play the role of a promoter and a facilitator of economic progress, while not being directly involved in economic activities. However, this change does not in any way diminish the importance of transparency and accountability, which are the life-breath of a democracy.
10. In recent years, popular disillusionment and cynicism over widespread corruption has accelerated. Therefore, transparency and accountability in public administration is an essential and vital requirement for an efficient and effective system of governance and for socio-economic development in democracy. An important requirement for ensuring transparency in governance is the absence of corruption. There should be effective laws, rules and regulations, governing every aspect of public life and effective and fair implementation and enforcement of these laws, rules and regulations.
11. Corruption is an abuse of public resources or position in public life for private gain. Corruption increases when the control on public administration is weak and division of power between the political executive and bureaucracy is ambiguous. This tends to promote the undesirable nexus between the politicians, the bureaucrats, and big businessmen. The increase of opportunities for State intervention in social and economic activity has increased the opportunity for political and bureaucratic corruption. Corruption poses a danger not merely to the quality of governance but is undermining the very foundation of the Society and the State. Corruption in defense purchases and other purchases and contracts undermines the security of the State. There seems to be a nexus between terrorism, drugs, smugglers and politicians, as stated in the Vohra Committee Report. It may also be mentioned that corruption flourishes because the results of Court cases regarding corruption are not encouraging. Conviction in such matters is an exception, largely due to inefficient investigation and indifferent trial. The acceptance of corruption as an inexorable reality has led to silent reconciliation and resignation to such wrongs. Thus the inadequacies of the criminal justice system should be properly attended to and the administrative and the judicial systems are required to be tightened up. The reforms in Criminal Justice System or Justice Delivery System is required to be focused to give effective solution to the issues in public interest.
12. Various measures – legal as well as administrative are required to be undertaken to promote transparency and accountability in public administration.

13. To ensure transparency in administration, it is submitted that for every official institution of governance, there should be a corresponding non-Government institution in the Civil society to supplement, support and monitor the functioning of the official institution.

14. The Supreme Court of India in the case of Vineet Narain Vs. Union of India (A.I.R. 1988 SC 889) has observed as under:

“The principles of public life are of general application in every democracy and one is expected to bear in mind while scrutinizing the conduct of every holder of public office. The holders of public offices are entrusted with certain powers to be exercised in public interest alone and therefore the office is held by them in trust for the people. Any deviation from the path of rectitude by any of them amounts to breach of trust and must be severely dealt with instead of being pushed under the carpet. It is the duty of the judiciary to enforce the rule of law and therefore to guard against the erosion of the rule of law.”

15. Need for a Comprehensive Law on Public Servants:

A law in relation to public servants as defined in Sec.2(c) of the Prevention of Corruption Act 1988, and Sec. 21 of the Indian Penal Code is necessary. Such an act must be comprehensive in nature and must also deal with acquisition of assets of public servants. The law must provide the manner in which properties can be held by the wife, minor children, near relatives of a public servant. The statute may also provide that if proper statutory procedures of reporting and verification are not followed, the burden of proof may be placed on the holder of the property to show that the same was not acquired by him benami.

16. The inadequacies in the existing law may also be pointed out. Mere prosecution under the IPC or the Prevention of Corruption Act is not sufficient. Apart from the fact that such prosecutions are very rarely launched and even when they are, the conviction is very rare. Unless the fruits of corruption are taken away, the fight against corruption would be very frustrating. A law for forfeiture of property of corrupt public servants, other than through the route of conviction is absolutely necessary. For this purpose, the appropriate authority should be clothed with necessary powers of investigation, verification, enquiry and the power to gather and receive information from any source, authority, institution or organization. Appropriate authorities should be designed or created. It would not be a case of conviction by criminal courts. The only obligation of such authorities is to observe the principles of natural justice.

17. In Common Cause Vs. Union of India (AIR 1996 SC 3539), the Supreme Court has observed as under:

“It is high time that the public servants should be held personally responsible for their malafide acts in the discharge of their functions as public servants. With the change in socio-economic outlook, the public servants are being entrusted with more and more discretionary power even in the distribution of government wealth in various forms. No public servant can say ‘you may set aside an order on the ground of malafide but you cannot hold me personally liable.’ No public servant can arrogate himself the power to act in a manner which is arbitrary”.

18. The Supreme Court directed one Minister to pay a sum of Rupees Fifty Lakh by way of exemplary damages to the government; likewise, the other Minister was asked to pay a sum of Rupees Sixty Lakh by way of exemplary damages. The Court in both cases, concluded that the actions of the Ministers amounted to misfeasance of public property.
19. In the light of the above discussion, a comprehensive law needs to be enacted to provide that where public servants cause loss to the state by their mala fide actions or omissions of a palpable character to be defined, they should be made liable to make good the loss caused by them to the State and in addition, would be open to imposition of exemplary damages. The principles must include cases of misuse of official position and acts outside authority. The expression ‘public servant’ must be extended to all public servants as defined in the Indian Penal Code and the Prevention of Corruption Act 1988, and should include Members of Parliament, Members of State Legislatures and Ministers. Such a law would be more effective than a mere criminal prosecution under the I.P.C. or P.C. Act.
20. The law must provide that proceedings there-under can be taken on the basis of information received, including an audit report or a report of any commission, committee or body competent to examine the relevant facts. The authority empowered to take proceedings must be an independent high level officer/agency, whose tenure, conditions of service and independence should be firmly and fully guaranteed. Different authorities may be prescribed for different classes of public servants.
21. Necessity for a law to provide for confiscation of illegally acquired property:-
In the present context of unethical enrichment by public servants by acquiring property through corrupt means, it is necessary to enact a law providing for confiscation of illegally acquired assets of public servants.

22. In the case of Delhi Development Authority Vs. Skipper Construction Co. (P) Ltd., (AIR 1996 SC 2005) the Supreme Court has made the following observations:

“A law providing for forfeiture of properties acquired by holders of public office (including officers/ posts in the public sector corporations) by indulging in corrupt and illegal acts and deals, is a crying necessity in the present state of our society ..... once it is proved that the holder of such office has indulged in corrupt act, all such properties should be attached forthwith; law should place the burden of proving that the attached properties were not acquired with the aid of monies/Properties received in the course of corrupt deals upon the holder of that property.”

23. The Supreme Court, by a unanimous nine-judge court Bench decision in Attorney General of India Vs. Amratlal Pranjivandas 1994(5) SCC 54 – laid down this law while dealing with the constitutional validity of the Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976.

24. This Act placed the burden of proof squarely upon the smuggler and foreign exchange manipulator to establish that the assets owned by him or members of his family have been lawfully acquired.

25. It is therefore appropriate that in the proposed legislation to forfeit the property of the public servant, the burden of proof should be placed on the holders of such property. It may be noted that this is the principle of Sec. 106 of the Indian Evidence Act, 1872, which reads as follows:

Section-106: Burden of proving fact especially within knowledge:

“When any fact is especially within the knowledge of any person, the burden of proving that fact is up to him.”

It is implied that the burden is on such public servant to account for the sources for the acquisition of disproportionate assets and if he fails to satisfactorily account for his assets, he is liable to be convicted.

26. Acting upon these observations of the Supreme Court in the above judgment, the Law Commission of India submitted 166th Report on corrupt public servants (Forfeiture of Property) bill recommending to the Central Government to introduce a Bill in Parliament for forfeiture of illegally acquired property of public servants.

27. Thereafter, in August 1997, Commissioner of Central Vigilance Commission, Shri N. Vittal submitted a request to Law Commission of India requesting the Commission to draft a bill “encouraging and protecting Honourable persons to expose corrupt practices on the part of Public Functionaries (Whistle Blower)”. Such a law has already been made in UK, US and Australia. Therefore, the Government was pressed to come out with such an enactment for the protection of whistle blowers following murder of Shri Satyendra Dubey who exposed corruption in the National Highway Authority. Thereafter the Law Commission had taken cognizance and drafted the Public Interest Disclosure “Protection of Informers Bill, 2002.”
28. India has taken the steps to address the issue of corruption and made laws like FERA as well as Prevention of Money Laundering Act (PMLA Act), and RTI Act. Similarly, the Investigating Agencies also have been set up to investigate such specialized activities suggesting corruption. However, it is required to be noted that the word “bribe” has not been defined in the Prevention of Corruption Act, 1988. Similarly, the terms “corruption” and “gratification” are not defined in IPC. However, by judicial interpretation, the words have been interpreted to mean any payment for giving satisfaction to the Public Servant who received it.
29. One of the measures adopted in several western countries to fight against corruption in administration is enactment of a Public Interest Disclosure Act. The object of such enactment is to improve accountability in government and public sector organizations by encouraging people not to turn a blind eye to mal-practices taking place in their organization but to report the same to specified authorities.
30. An experienced corrupt public servant knows how to circumvent internal control proceedings. Such person indulges in such activities either by himself or in collusion with others – whether employees or outsiders. Whenever corruption or malpractice take place, some or the other person in organization is bound to know about it. The Act enables such person to lay such information before the specified authority and thus promote public interest. The Act provides for protection of whistle blowers from dismissal and victimization by making appropriate provisions in that behalf.
31. The Act is aimed at improving accountability within the government or public sector organizations by allowing the employees to inform the appropriate authority of organizational or individual wrong doing either in a confidential manner or by a public report. The Act should provide that the authority receiving such information should be an independent person and not be a part of the concerned government or public sector organization.

32. If any information is received by him confidentially containing some allegations, he must investigate the same without humiliating the public servant or the whistle blower.
33. It must also be ensured that the persons who lay correct and true information about the illegalities shall be protected and may even be rewarded. It is equally necessary to ensure that this whistle blowing facility is not abused to settle personal vendetta.
34. There are pitfalls in such a measure because of the possibility of its abuse by persons out of vindictiveness or for purpose of retaliation. However, the concerned authority may use his discretion and act only if he reasonably believes the information to be bonafide.
35. In this connection it may be relevant to refer to an organization in the U.K. – ‘Public Concern at Work’ active in this field which has received the recognition of the government of U.K. in their white paper – ‘The Governance of Public Bodies’ –the government has accepted the important role of whistle blowing in ensuring probity and accountability and in that connection has referred to the said organization as the leading organization in this field. The said organization has published a number of papers espousing the cause of whistle blowing, including some case studies.
36. It is stated in one of the papers that “In policy terms, the most important development in recent years has been the Nolan Committee’s endorsement of whistle blowing as a means of ensuring and demonstrating high standards in public bodies..... The term ‘Whistle blowing has been used to mean confidential raising of problems within an organization or within an independent review structure associated with that organization, not in the popular sense of leaking information to the media.”
37. Whistle blowing in India brings to mind the painful case of Satyendra Dube of Bihar, an Engineer in the Prime Minister’s National Highway Construction Organization. Shri Dube confidentially reported some irregularities to the authorities. He was subsequently murdered and several other deaths have also been reported in this connection. Reference may also be made to the murder of RTI activist Amit Jethva in Gujarat and murders of several other RTI activists across the country.
38. It may be noted that the Public Interest Disclosure and Protection of Persons making the Disclosure Bill, 2010 has been introduced in Parliament.

39. Enactment of the Right to Information Act:

Right to receive and right to impart information have been held to be part of freedom of speech and expression, guaranteed by Article 19 (1) (a) of the Constitution of India, subject of course, to the reasonable restrictions to the extent permissible under Article 19 (2).

- 40.** If the people are to perform their role as sovereign and instruct their government, they must have access to all information, ideas and points of view. This right to freedom of speech is crucial not only in determining policy but in checking the government in its implementation. The government thus should have no authority to withhold information from the citizens.
- 41.** Freedom of speech is vital to the process of peaceful social change. It allows ideas to be tested in advance before action is taken.
- 42.** The British Parliament has enacted the Freedom of Information Act, 2000. The Act provides a right of access to recorded information held by public authorities. They are bound to make certain information public as a matter of course.
- 43.** The Government of India has recognized the importance of this right and has passed the Right to Information Act, 2005. The Act ensures, to a large extent, the freedom of information to citizens with respect to the functioning of the government. It casts an obligation upon public authority to furnish such information, wherever asked for.
- 44.** It may have been better if the said Act also provided for the Government making information public, without a request thereof, from anyone, concerning matters involving major policy proposals and major multilateral agreements proposed to be entered into. Very often, people who are going to be affected by such policies/ projects/ agreements are not even aware of them, and much less of their impact and consequences on their lives. The experience of WTO agreements signed by the government of India in 1994 without taking the Parliament or the States or the people in confidence, and without a national debate on the pros and cons of the said agreement, is a significant example. The Union government has concluded several agreements under its executive power even as regards subjects in the State List.
- 45.** Enactment of this legislation with some agreed improvements is necessary. It should provide for an open government and a transparent administration.
- 46.** The Right to Information Act, 2005 has been passed and is in force.

47. Exception to Section 22 of the Gujarat Lokayukta Act 1986 is as under:

“The Lokayukta may, by a general or a special order in writing, direct that any powers conferred or duties imposed on him by or under this Act (except the power to make reports to the Governor under sections 12 and 13) may also be exercised or discharged by such of the officers, employees, or agencies referred to in section 15 as may be specified in the order”.

In the above provisions of the Act, from the exception i.e. (*except the power to make reports to the Governor under sections 12 and 13*) the words and figures *sections 12 and 13* are required to be removed because under *Sections 12 and 13*, there is no provision to make reports to the Governor. As such, for words and figures *“sections 12 and 13”*, *the word and figure “section 14”* is required to be substituted.

48. The present day scenario in the Indian democracy has a crisis of confidence and the corruption at all levels. Therefore, the Institution of Lokayukta which has been set up, has to be made more effective and to enable it to have a better and effective role, more discretion is required to be given. Therefore, it requires suitable modifications in the Act which puts the bars and restrictions on the powers and functions of the Lokayukta under the Lokayukta Act. If the office of the Lokayukta is to function effectively to enhance the confidence of the people, there has to be a fresh look at the provisions of the Lokayukta Act with suitable modifications which in turn, make it more effective.

PART – II

HISTORY IN BRIEF OF GUJARAT LOKAYUKTA OFFICE

- 49.** The Lokayukta Institution has been brought into existence in our State since July 1988. It began functioning at Town Hall Annexe, Sector – 17, Gandhinagar as it did not have its own accommodation. Subsequently, the present accommodation ‘Lokayukta Bhavan’ was built exclusively for this Institution and the office started functioning at the Lokayukta Bhavan from 19th November 2002.
- 50.** The first Lokayukta was late Mr. Justice D.H. Shukla, who held the office for five years from 26-7-1988 to 25-7-1993. His Lordship was succeeded by late Mr. Justice I.C. Bhatt for the period from 10-11-1993 to 9-11-1998, Mr. Justice S.M. Soni from 25-11-1998 to 24-11-2003 and Mr. Justice D. P. Buch from 11-12-2013 to 10-12-2018. From 25.11.2003 to 10.12.2013 the post of Lokayukta was remained vacant.
- 51.** Thereafter from 11-12-2018 the post of Lokayukta remained vacant till my entering upon the office on 23-6-2020.
- 52.** This being my first report after taking charge of this Institution of Lokayukta, I propose to submit my performance under the Act during the period from 23-6-2020 to 31-3-2021. I have also made an effort to include some facts and figures pertaining to the period of one and half years when the chair of Lokayukta remained vacant.
- 53.** During the period from 1-04-2018 to 10-12-2018, four Investigation cases i.e. Investigation Case Nos. 3/15, 1/18, 2/18 and 3/18 and four Inquiry cases i.e. Inquiry Case Nos. 6/18, 7/18, 8/18 and 10/18 and 153 Miscellaneous applications were disposed of by my predecessor Mr. Justice D.P. Buch.
- 54.** 01 Investigation cases, 03 Inquiry cases and 43 Misc. Applications were pending as on 11-12-2018. In the subsequent year, although, the Chair remained vacant from 11-12-2018 to 22-06-2020, complaints and grievances continued to be received. Total 246 Misc. Applications have been received during the period from 11-12-2018 to 22-6-2020.
- 55.** In addition to the above 293 cases which I inherited on 23-06-2020, other 376 cases, i.e. 2 Investigation cases, 16 Inquiry cases, and 358 Misc. Applications have been received and registered during the period from 23-6-2020 to 31-03-2021. Thus, total 669 cases are on hand upto 31-03-2021.
- 56.** Out of above 669 cases, 513 cases, i.e. 5 Inquiry cases and 508 Misc. Applications have been disposed of up to 31-03-2021. As such 156 i.e. 03 Investigation cases, 14 Inquiry cases and 139 Misc. Applications are pending to be disposed of as on 31-03-2021.

57. MANPOWER

The present position of the sanctioned staff, the post filled in and the mode of appointment is mentioned below:-

Permanent Posts: 25

Sr. No	Designation	No.of sanctioned posts	Pay scale (Rs.)	No. Of post filled in	Mode of filling the posts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1.	Lokayukta	1	2,50,000/- fixed	1	Statutory
2.	Registrar	1	70,510-1,540-76,770	1	Re-employment
3.	Dy. Registrar	1	78,800-2,09,200	0	Vacant
4.	Assistant Registrar	1	56,100-1,77,500	1	Contractual appointment
5.	Secretary	1	56,100-1,77,500	1	Contractual appointment
6.	Section Officer	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment
7.	Private Secretary	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment
8.	Gujarati Steno Gr.I	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment
9.	Assistant	3	35,400-1,12,400	2	Contractual appointment
10.	Eng.Steno Gr.II	1	35,400-1,12,400	0	Vacant
11.	Clerk	1	19,900-63,200	0	Vacant
12.	Gujarati Typist	1	19,900-63,200	1	Contractual appointment
13.	Driver	2	19,900-63,200	2	1-Regular appointment 1-Contractual appointment
14.	Chobdar	1	15,700-50,000	1	Contractual appointment
15.	Peon-Cum-Driver	1	15,000-47,600	1	Regular appointment
16.	Peon	5	15,000-47,600	3	Regular appointment
17.	Watchman	1	15,000-47,600	-	Outsourcing agency is hired
18.	Sweeper-cum-Hamal	1	15,000-47,600	-	Outsourcing agency is hired
Temporary Posts – 3					
19.	Investigation Officer	1	67,700-2,08,700	0	Vacant
20.	Section Officer	1	44,900-1,42,400	0	Vacant
21.	Clerk-Cum-Typist	1	19,900-63,200	1	Contractual appointment

Note:(1) All these temporary posts are being continued from year to year.

Total posts: (permanent & temporary) - 28,

Filled-in posts:18, Vacant posts:10

(2) The Officers/ Employees appointed on Contract basis are being paid 90% or 35% salary as the case may be, of their last pay getting at the time of superannuation, as per Government in G.A.D. Resolution. No.REM /102002/UOR/82/G-2dtd.7/7/2016 and Resolution No. REM/102018/ 253277/G-2 dtd.4/11/2019.

58. Thus the sanctioned strength of the office establishment including the Lokayukta is “28”, out of which 8 Posts as mentioned in Column-6 above have kept vacant due to the Pandemic situation of Covid-19 in the State and all over the country. As well as at present there is no sufficient work of investigation of the cases, hence the post of Investigation Officer is not required to be filled-in. So far the post of ‘Watchman’ and ‘Sweeper-cum-Hamal’ is concerned, as per the present policy and practice of the Government, security arrangement for the protection of Office building is made through private agency on Annual contract basis, and for safai work of the office is being taken from the private agency on annual contract basis.

59. Total budget provision required to be made every year to run the office comes to Rs.1.60 crore approximately.

60. The administrative structure of the office consists of three branches/ wings viz. (1) Judicial branch (2) Administration & Establishment branch and (3) Accounts branch. The Judicial branch is headed by the Registrar, the Administration & Establishment branch is headed by the Assistant Registrar and Account branch is headed by the Secretary. The channel of submission of the work originated at branch level is as prescribed under the Office Orders.

PART III

PERFORMANCE DURING THE YEAR.

- 61.** This part forms core area of the report and is related to the main and important aspect of the functioning of the Lokayukta Institution in the State. The figures and details about the complaints dealt with by this Institution during the period under report, for investigation purpose, under the provisions of the Gujarat Lokayukta Act, 1986 are tried to be projected in this part, just to show the working of the Institution, but the real picture of the strength and capability of the Institution would perhaps not emerge out thereby and it is difficult to get the unused faculty of the Institution posed, merely on the basis of these figures. This obviously happens because, as I personally feel, the Gujarat Lokayukta Act, 1986 provides for the limited role to play by the Lokayukta. The Lokayukta has quite limited jurisdiction and power both in scope and effectiveness and this is the main cause for lean in flow of complaints.
- 62.** I intensified my activity and concentrated over the old cases first and also took up simultaneously new cases of the year 2020-2021, which required urgent attention.
- 63.** Therefore, a comprehensive look with proper legal framework is required to counter the menace of corruption. It is well accepted that the corruption is believed to have penetrated every sphere of activity and it is prevalent and accepted in every walk of life.
- 64.** It must be expressed upon in public life that corruption may be personally beneficial to a few – to payer as well as to recipient of bribe – but collectively it is detrimental to economic health of the country and also to political system and public in general.
- 65.** Therefore, establishment of Institutions like Lokayukta are a steps for providing clean, transparent and accountable Government to the people. It is therefore hoped and desired to have necessary steps taken both by Legislature in providing legal framework and the Executive Government for laying down the procedures with sufficient checks and balance, which in turn, calls for objectivity with transparency in the governance and the administration.
- 66.** Leave and Vacation.
Rule 8(1) and 8(2) of the Gujarat Lokayukta (Conditions of Services) Rules, 1992 read as follows:

“8 Leave – (1) The matters regarding leave admissible to the Lokayukta shall be governed by the rules applicable to the Chief Justice of the High Court of Gujarat subject to the modification that the Lokayukta shall be entitled to leave on full allowances at the rate of one month from each completed year of service and proportionately for the remaining period of service.

(2) The Lokayukta shall have vacation of 30 days in each year during the time as may be fixed by him.”

However, the undersigned had not availed vacation in the first year (i.e. 23-6-2020 to 31-3-2021).

No Earned Leave availed from June 2020 to March 2021.

67. The details about the cases along with information about their receipt and progress made therein are given in **Annexure-I, II and III** enclosed herewith.
68. For the awareness of the people regarding the provision and procedure for filing complaints before the Lokayukta, a board is displayed at the entrance of the office. Pamphlets (**Annex. IV**) are affixed at various places in the office. We have also uploaded The Gujarat Lokayukta Act 1986 and The Gujarat Lokayukta Rules 1989 in English and Gujarati on the website of the Lokayukta Office, for the information of the public so that they can know the procedure for filing the complaints.

69. MISCELLANEOUS ADMINISTRATIVE WORK

- (1) Work of destruction of old and time barred record due for destruction has been completed.
- (2) Opened a Helpline to help the people and said work is entrusted to Assistant Registrar.
- (3) Provided photo ID cards to all the employees working in Lokayukta Office.
- (4) Prepared duty list and affixed at the working places of the concerned employee.
- (5) Work undertaken for physical verification of pending cases and disposed off cases, dead stock and library books.
- (6) For the speedy process, we serve summons and notices to the witnesses and parties concerned through Police Station as per Rules 24(2) of the Gujarat Lokayukta Rules 1989, by post, fax and by e-mail and at times, intimations are being sent by SMS as an additional measure. To curtail the expenses in Miscellaneous Applications, communication to the complainant is also made by Inland letter (**Annexure V**).

- (7) An amount of sum of Rs.3,000/- not claimed by the complainant within the stipulated period after due service of notice has been credited to the Government during this period as per Rule 34 of the Gujarat Lokayukta Rules, 1989.
- (8) An amount of sum of Rs.1,000/- forfeited as per the orders of the Hon'ble Lokayukta under Section 21(a) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986, and has been credited to the State Government.
- (9) The official website “ [https://lokayukta.gujarat.gov.in.](https://lokayukta.gujarat.gov.in)” of the Lokayukta Office has been created. For the information and knowledge of the public at large, the Gujarat Lokayukta Act 1986, The Gujarat Lokayukta Rules 1989 as well as pro-active disclosures under RTI Act 2005, information regarding staff, Helpline number etc. have been uploaded on the website.

PART – IV

CONCLUSION

70. Lokayukta Institution is necessary for probity in public life and for better, effective and enduring functioning of democracy. The Institution is must for legitimacy and credibility of the democratic system. The key task of this office is to ensure that all those who wield authority, retain a clear sense of responsibility towards individual citizen. There should be no compromise with the basics of this Institution.
71. Corruption is defined as the use of public office for private gains. It could be eliminated provided there is effective check and vigilance over the executive. The corruption has slowed down economic progress and poverty alleviation. It has impact on the nation's security system also. There should also be a firm will to eliminate corruption.
72. Corruption is found to be one of the most damaging consequences of poor governance. Corruption lowers investments and hinders economic growth and human development by limiting access to basic social services as well as increase in the cost of their delivery. It also increases poverty, subverts the financial system and undermines the legitimacy of the State. The cost of corruption to a nation is very high.
73. Unless we destroy corruption in high places, root out every trace of nepotism, love of power, which have spoiled the name of the country in the recent times, we will not be able to raise the standard of our efficiency in administration.
74. We understand that the Ombudsman device is neither a panacea for all administrative ills nor it can be a substitute for good and efficient administration, but it is equally important that for the good working of the Ombudsman, reforms are needed. The Institution must be regarded as complimentary to the administrative machinery as it helps to put it on the right track.
75. The Lokayukta Institution has come to be regarded as "Citizen's Watchdog" against misuse or non-use by public servants of the discretionary administrative power exercisable on behalf of the Executive Wing of the Government. This Institution is also regarded as 'Executive Government Safety Valve' since it helps them in preventing, controlling and abating mal-administration and corruption by its public servants by means of his investigation reports to the competent authorities in Government and saves such Governments from possible accusation of maladministration and corruption.

76. No doubt, the good that an Ombudsman can do in securing redress in individual cases is to some extent limited, for, no Ombudsman can deal, within any given period time, all the individual cases coming up for decision by him. But Ombudsman's intervention in individual cases will have the potential of bringing about an improvement in System or Procedure which had given rise to individual cases and prevent recurrence of mistakes, wrongs or illegality on the part of administration, pointed out by the Ombudsman, in individual cases and paves way for good and efficient governance of the Government, bringing credibility to the Government concerned. That is why the Ombudsman Institutions have been largely successful in their working.
77. Punishment for the wrong doers is the key suggestion for combating corruption. This calls for increased vigilance over the executive. Lack of effective deterrence in the form of punishment to the corrupt and lack of supervision could be described as the cause for corruption. The existing system for identifying the corrupt and punishing them appear ineffective and provide no deterrence to those indulging in corrupt practices.
78. These are aspects of which we are all aware and which need not be allowed to pass unchecked. It is needless to say that all sectors of the executive have the same duty and responsibility to strive their utmost to safeguard the National Interest and democratic structure. All should remember that the heritage we should be building up would be a common heritage for every Indian in future. We may not forget our duties and moral obligation to serve the society and the country at large.
79. The efforts have been made with the co-operation of the Government and its Departments to have the quality and improvement in the maintenance and execution of the work or the functioning of the system. Similarly, there have been suggestions and necessary follow up for the correction and performance in the system with more accountability when it was pointed out in the complaints. We may make a note of appreciation for co-operation and response.
80. I appreciate the response and co-operation received from the various officers and authorities of Government departments to my communications on functional business as also on usual proposals and issues.
81. Let me mention here that I have been getting due response and co-operation from Government in resolving administrative problems of this Institution through the General Administration Department.
82. I must acknowledge the services rendered by my Registry from whom I have received full co-operation.
83. At the end, I may mention that I have tried to cover up all aspects of performance during the period from 1-4-2018 to 31-3-2021. However, if anything is left out, the same would be mentioned in the next Annual Consolidated Report.

Gandhinagar

Date:

(Rajesh H. Shukla)

Lokayukta

Annexure-I

Statement showing the information pertaining the Investigation Cases,
Inquiry Cases and Misc. Application during the
Period from 01/04/2018 to 31/03/2021.

Sr. No.	Nature of cases	Pending as 01/04/2018	Received during 1/4/2018 to 10/12/2018	Total of (3) & (4)	Disposed during 1/4/2018 to 10/12/2018	Pending as on 11/12/2018
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	Investigation Cases	03	02	05	04	01
2	Inquiry Cases	01	06	07	04	03
3	Misc. Applications	14	182	196	153	43
	Total :-	18	190	208	161	47

Pending as on 11/12/2018	Received during 11/12/2018 to 22/06/2020	Received during 23/6/2020 to 31/03/2021	Total of (8) (9) (10)	Disposed of during 11/12/2018 to 31/03/2021	Pending as on 01/04/2021
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
01	00	02	03	00	03*
03	00	16	19	05	14
43	246	358	647	508	139
47	246	376	669	513	156

Note: *Out of 3 Investigation Cases 1 Investigation Case No.04/2015 is pending as it is stayed by the Hon'ble High Court of Gujarat.

Annexure-II

INVESTIGATION

List of progress made in Investigation cases during the period from 1/4/2018 to 31/3/2021

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
1	Investigation Case No. 03/2015.	23/4/2015	Reference made by His Excellency, the Governor, Gujarat State complaining against Public Functionary regarding misuse of his powers, irregularities and corruption.	Investigation was held and on examination of relevant records and after consideration of the statement filed by the Public functionary, the investigation is concluded. Report is submitted to the Competent Authority on 28/09/2018 by my predecessor Mr Justice.D.P.Buch
2	Investigation Case No. 04/2015	05/08/2015	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers and favoritism.	Public Functionary had filed a Special Civil Application No.18865/15 in the Honourable High Court of Gujarat.The same was dismissed on 04/02/2016. Against the said order the Public Functionary has filed L.P.A. bearing No.138/16, which is admitted on 3/3/16, by the Hon'ble Court and also filed Civil Application No.1935/16 in L.P.A. No.138/16 for stay. The Hon'ble Court has by order dated 05/04/2016 stayed the proceedings before the Lokayukta and the said stay order is being extended from time to time. Therefore, the investigation case is pending.
3	Investigation Case No. 01/2018	20/02/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers and favoritism.	The allegations against the Respondent have not been established on record, .Hence, in view of the provisions of the Lokayukta Act 1986, the Complaint is ordered to be dismissed on 30/04/2018 by my predecessor Mr. Justice D.P.Buch..

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
4	Investigation Case No. 02/2018	25/04/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers and favoritism.	Investigation was held and on examination of relevant records and after considering the statement filed by the Public functionary, the investigation is concluded. Report is submitted to the Competent Authority on 07/06/2018. by my predecessor Mr. Justice D.P. Buch.
5	Investigation Case No. 03/2018	30/08/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers and favoritism.	Investigation was held and on examination of relevant records and after considering the statement filed by the Public functionary, the investigation is concluded. Report is submitted to the Competent Authority on 30/10/2018 by my predecessor Mr. Justice D.P. Buch.
6	Investigation Case No. 01/2021	21/01/2021	Reference made by His Excellency, the Governor Gujarat State, Gandhinagar. It contains allegations against Public Functionary regarding misuse of his powers, irregularities and corruption.	Para-wise remarks have been called for from the concerned authority. Awaiting for reply. Pending for evidence & hearing
7	Investigation Case No. 02/2021	04/02/2021	Reference made by His Excellency, the Governor Gujarat State, Gandhinagar. It contains allegations against Public Functionary regarding misuse of his powers, irregularities and corruption.	Pending for hearing.

Annexure-III

INQUIRY CASES

List of progress made in Inquiry Cases during the period from 1/4/2018 to 31/3/2021

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
1	Inquiry No. 06/2018	29/01/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	Considering the materials received in the present inquiry, it is found that there is a reasonable ground for conducting investigation, hence it is decided and directed to conduct Investigation against the Respondent & it was registered as Investigation Case No.02/18 on 25/4/18 and the said investigation case is disposed off by my predecessor.
2	Inquiry No. 07/2018	02/04/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	During the course of the inquiry, Complainant had made an endorsement below Exh.1 to withdraw the complaint against the Resps.Nos.3 & 4. Hence the Complaint against Resp. Nos. 3 & 4 is dismissed as withdrawn. There is no reasonable ground for conducting investigation against the Respondent Nos. 1 & 2 Hence, the inquiry is dismissed at the stage of preliminary hearing in view of the provision of sec. 7(3) of the Guj. Lokayukta Act,1986 by my predecessor on dtd.27/04/2018

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
3	Inquiry No. 08/2018	03/04/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	There is no reasonable ground for conducting investigation. Hence, the inquiry is dismissed at the stage of preliminary hearing in view of provision of section 7(3) of the Guj. Lokayukta Act 1986. by my predecessor on 08/05/2018
4	Inquiry No. 09/2018	20/07/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	There is no reasonable ground for conducting investigation. Hence, the inquiry is dismissed at the stage of preliminary hearing in view of provision of section 7(3) of the Guj. Lokayukta Act 1986 on 04/02/2021
5	Inquiry No. 10/2018	30/08/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	Considering the materials received in the present inquiry, it is found that there is a reasonable ground for conducting investigation, hence it is decided and directed to conduct Investigation against the Respondent & it was registered as Investigation Case No.03/18 on 11/10/18 and the said Investigation case is disposed off by my predecessor.
6	Inquiry No. 11/2018	14/09/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	There is no reasonable ground for conducting investigation. Hence, the inquiry is dismissed at the stage of preliminary hearing in view of provision of section 7(3) of the Guj. Lokayukta Act 1986, on 08/03/2021

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
7	Inquiry No. 12/2018	30/11/2018	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers , irregularity etc.	This matter is pending for filing of written statement by the opponent. The opponent asking for time to file the written statement.
8	Inquiry No. 01/2020	28/08/2020	Suo motto action taken on a news item published in Gujarati daily newspaper “Divya Bhaskar” dated 26/08/20 pertaining to poor maintenance of Road of Ahmedabad City as well as State of Gujarat.	Pending for hearing.
9	Inquiry No. 02/2020	03/09/2020	Complaint against Public Functionary, containing allegations of misuse of powers, irregularity etc.	Pending for evidence & hearing and order.
10	Inquiry No. 03/2020	01/10/2020	Complaint against Public Functionary, containing allegations of misuse of powers, irregularity etc.	There is no reasonable ground for conducting investigation. Hence, the inquiry is dismissed at the stage of preliminary hearing in view of provision of section 7(3) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986. on 28/12/2020
11	Inquiry No. 04/2020	01/10/2020	Complaint against Public Functionary, containing allegations of misuse of powers, irregularity etc.	Necessary documents have been called for from the concerned Authority, Awaiting the reply .Matter is pending.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
12	Inquiry No. 05/2020 *	07/10/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Written Statement of opponent is called for and matter is fixed for hearing on 24/6/21
13	Inquiry No. 06/2020 *	07/11/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Written Statement of opponent is called for and matter is fixed for hearing on 24/6/21
14	Inquiry No. 07/2020 *	08/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Written Statement of opponent is called for and matter is fixed for hearing on 18/6/21
15	Inquiry No. 08/2020 *	08/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Written Statement of opponent is called for and matter is fixed for hearing on 18/6/21
16	Inquiry No. 09/2020	19/12/2020	Suo motto action taken on a news item published in Gujarati daily newspaper Gujarat Samachar dtd.21/05/2018 regarding illegal practice by Pathology Laboratory in Gujarat.	Fixed for hearing on 22/07/2021
17	Inquiry No. 10/2020	19/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Pending for hearing . Fixed on 22/06/2021

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
18	Inquiry No. 11/2020	19/12/2020	Suo motto action taken on a news item published in Gujarati daily news paper "Sandesh" dtd. 15/04/2017 for removing of illegal encroachment on Govt. Land.	The Opponent has filed case in SSRD. SSRD has passed orders to maintain status quo of the property of University. Hence Inquiry is pending & fixed for hearing on 24/06/2021.
19	Inquiry No. 12/2020 *	19/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Pending for hearing & order
20	Inquiry No. 13/2020	19/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	There is no reasonable or sufficient ground to conduct investigation or inquiry. Moreover, the complainant has approached the Hon'ble High Court by way of Writ Petition for the same issue which is pending before the Hon'ble High Court. Hence the complaint is ordered to be filed on 12/03/2021.
21	Inquiry No. 14/2020	19/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	There are no reasonable ground for conducting investigation or inquiry in the matter hence the Inquiry was ordered to be filed on 12/02/2021.
22	Inquiry No. 15/2020	21/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Awaited for written statement & affidavit –in- rejoinder .Inquiry is fixed for hearing on 28/6/2021.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt / Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
23	Inquiry No. 16/2020	21/12/2020	Complaint against Public Functionary containing allegations of misuse of powers irregularity etc.	Pending for final arguments of the respondent & the inquiry is fixed for hearing on 19/06/2021

Note: * These five (5) Inquiries have been disposed off after 31/03/2021,

ANNEXURE-IV

ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર.....

૧. કલમ-૨(૭)(અ) મુખ્યમંત્રી, અન્ય મંત્રીઓ, રાજ્યકક્ષાના મંત્રીઓ, નાયબ મંત્રીઓ અને સાંસદીય સચિવશ્રીઓ
તથા
કલમ-૨(૭)(બ) સરકારી કંપની કે તેની સહાયક કંપનીના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ અથવા બિનસરકારી ડાયરેક્ટર/સભ્ય
તથા
કલમ-૨(૭)(ક) સરકારી માલિકીનાં બોર્ડ કોર્પોરેશનના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ, બિનસરકારી ડાયરેક્ટર
અથવા
કલમ-૨(૭)(ડ) રાજ્યની યુનિવર્સિટીના કુલપતિશ્રીઓ સામે ભ્રષ્ટાચાર વગેરેના આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ અત્રે થઈ શકે છે.
૨. અન્ય અધિકારીઓ, કર્મચારીઓ, પદાધિકારીઓ સામેની ફરિયાદ લોકાયુક્ત અધિનિયમ મુજબ અત્રે થઈ શકે નહીં.
૩. કલમ-૮(જ) ભ્રષ્ટાચાર વિગેરેની તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં ફરિયાદ થઈ શકે. વિલંબ માફ કરવાની જોગવાઈ કાયદામાં નથી.
૪. કલમ-૯(૨) ફરિયાદમાં દર્શાવેલ હકીકતો/આક્ષેપોનાં સમર્થનમાં સોગંદનામું રજૂ કરવાની જોગવાઈ કાયદામાં છે.
૫. કલમ-૯(જ) ફરિયાદ સાથે રૂ.૧,૦૦૦/- (એક હજાર) ડીપોઝીટ જમા કરાવવાની જોગવાઈ છે.
૬. કલમ-૯(પ) જાણી જોઈને દ્વેષપૂર્વક ખોટા આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ કરનાર દોષિત ઠરે તો કેદ અને દંડની સજાની જોગવાઈ કાયદામાં કરવામાં આવી છે.
૭. કલમ-૧૦(૨) ફરિયાદી અને સંબંધકર્તા જાહેર હોદ્દેદારની ઓળખ સામાન્ય રીતે ખાનગી રાખવાની કાયદાકીય જોગવાઈ છે.

Annexure - V

ખાનગી

જા.નં.લકય/જયુડી/પરચ અરજ/ /૨૦/ /૨૧
લોકાયુક્ત કચેરી, સેક્ટર-૧૦-બી, ગાંધીનગર તા. / /૨૧.

પ્રતિ

વિષય:- આપની તારીખ ની અરજી.

શ્રીમાન,

ગુજરાત લોકાયુક્ત ધારા ૧૯૮૬ ની કલમ ૨(૭) મુજબ ફક્ત મુખ્ય મંત્રી, મંત્રીઓ, રાજ્ય કક્ષાના મંત્રીઓ, નાયબ મંત્રીઓ, સંસદીય સચિવો, સરકારી કંપની/તેની સહાયક કંપની/ સરકારી માલિકીના અને સરકારી નિયંત્રણ હેઠળના બોર્ડ/ કોર્પોરેશનના અધ્યક્ષ/ ઉપાધ્યક્ષ બિન સરકારી ડાયરેક્ટર/સભ્ય, અને યુનિવર્સિટીના ઉપ-કુલપતિઓ જાહેર હોદ્દેદારો ગણાય છે. અને ફક્ત આવા જાહેર હોદ્દેદારો સામેની જ ફરિયાદ અત્રે ચાલવાપાત્ર છે. અન્ય ફરિયાદો અત્રે ચાલવા પાત્ર નથી.

આથી આપની તારીખ ની અરજી /ફરિયાદ આવા જાહેર હોદ્દેદારો સામેની ન હોવાથી તે અત્રે ચાલવા પાત્ર ન હોવાથી દફતરે કરવામાં આવેલ છે તેની નોંધ લેવા વિનંતી.

સેક્શન ઓફીસર,
લોકાયુક્ત કચેરી, ગાંધીનગર

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

(यस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line) पिन PIN

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता:— SENDER'S NAME AND ADDRESS:—

पिन PIN

PHILATELY: KING OF HOBBIES

CONTACT:
Nearest Philatelic Bureau

COLLECT INDIA POSTAGE STAMPS

पहला मोड़ FIRST FOLD

प्र.मु. / S.P.P., HYD. - 2016

सरकारी मध्यस्थ मुद्रणालय, गांधीनगर.

गुजरात सरकार

गुजरात लोकायुक्तानो
२१मो वार्षिक
अेकत्रित अडेवाल

લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦નો વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ
વિધાનસભાના મેજ ઉપર મુકવામાં થયેલ વિલંબના કારણો અંગેનું નિવેદન

ગુજરાત લોકાયુક્ત એક્ટ, ૧૯૮૬ ની કલમ-૧૪(૧)ની જોગવાઈ મુજબ લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો વાર્ષિક અહેવાલ નામદાર રાજ્યપાલશ્રીને રજૂ કરવા અને મળેલ અહેવાલ વિધાનસભા ગૃહના મેજ ઉપર રજૂ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

માન. લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યએ તા. ૧૧-૧૨-૨૦૧૮થી પદભાર છોડેલ હતો અને ત્યારબાદ, તા. ૨૩-૦૬-૨૦૨૦ના રોજથી લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યની નિમણૂક કરાયેલ છે. આથી, માન. લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સને ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦ના વર્ષના વાર્ષિક અહેવાલ, સને ૨૦૨૦-૨૦૨૧નો વાર્ષિક અહેવાલ સાથે નામ. રાજ્યપાલશ્રીને રજૂ કરાયેલ હતો, કે જે એકવીસમા વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ તરીકે ઓળખાય છે. તેવો રિપોર્ટ નામ. રાજ્યપાલશ્રીની કચેરી તરફથી સામાન્ય વહીવટ વિભાગને મળેલ હતો. પરંતુ, સદરહુ અહેવાલો પરત્વે નામદાર રાજ્યપાલશ્રી તરફથી અનુમતિ મેળવવામાં તથા સદરહુ અહેવાલોનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરાવવામાં, હસ્તલિખિત ગુજરાતી ભાષાંતરની ટાઇપોગ્રાફી કરાવવામાં અંગ્રેજીની ૫૦ નકલો તથા ગુજરાતી અહેવાલની ૩૨૦ નકલો સરકારી મધ્યસ્થ પ્રેસમાં છાપકામ માટે મોકલવી, સરકારી પ્રેસમાંથી મળેલ પુસ્તક વાંચન કર્યા બાદ તેની આખરી છપામણી માટેની કાર્યવાહી હાથ ધરવી, વગેરે વહીવટી પ્રક્રિયામાં કેટલોક સમય વ્યતીત થતા નિયત સમય મર્યાદામાં અહેવાલ ગૃહના મેજ ઉપર મુકી શકાયા નહોતા.

ઉપર્યુક્ત સંજોગોમાં, લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યનો વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦ના વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ વિધાનસભાના મેજ ઉપર નિયત સમય- મર્યાદામાં મુકી શકાયેલ નહોતા.

(અશોક દવે)

અધિક સચિવ(સેવા)

સામાન્ય વહીવટ વિભાગ

सत्यमेव जयते

गुजरात सरकार

गुजरात लोकायुक्तनो

२१मो पार्षिक

अेकत्रित अहेपाल

લોકાયુક્તની કચેરી
લોકાયુક્ત ભવન,
સેક્ટર-૧૦ બી,
ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૦

ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની કલમ ૧૪(૧) ને અનુસરીને, ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળ ૧લી
એપ્રિલ ૨૦૧૮થી ૩૧મી માર્ચ ૨૦૨૧ સુધીની કામગીરી અંગે ગુજરાતનાં લોકાયુક્તશ્રીએ ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રી
સમક્ષ રજૂ કરેલ ૨૧મો વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ

વિષય સૂચિ

ભાગ	વિગત	પાન.નં
૧	પ્રસ્તાવના	૧ થી ૮
૨	ગુજરાત લોકાયુક્ત કચેરીનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ	૯ થી ૧૧
૩	અહેવાલ ના સમય દરમિયાન ની કામગીરી	૧૨ થી ૧૩
૪	સમાપન	૧૪ થી ૧૫
૫	જોડાણ	૧૬ થી ૨૬

ભાગ-૧

પ્રસ્તાવના

લોકાયુક્ત કચેરી, ગુજરાત રાજ્યની કામગીરી અંગે ૧લી એપ્રિલ ૨૦૧૮થી ૩૧મી માર્ચ ૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા માટેનો ૨૧મો વાર્ષિક સંકલિત અહેવાલ ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૧૪(૧)ના અનુપાલનથી રજૂ કરતા હું અત્યંત માન, વિશેષાધિકાર અને આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

૧. ગુજરાત લોકાયુક્ત સંસ્થાની સ્થાપના ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ ઘડવામાં આવેલી વૈધાનિક જોગવાઈઓ અનુસાર ૨૬મી જુલાઈ ૧૯૮૮ના રોજ થઈ હતી. ગુજરાત રાજ્યમાં લોકાયુક્તનો હોદ્દો મેં ૨૩મી જૂન, ૨૦૨૦ના રોજ સંભાળ્યો હતો.
૨. લોકાયુક્ત સંસ્થા સામાન્ય જનતાને ઉપલબ્ધ બનાવવામાં આવેલો એક સ્વતંત્ર મંચ છે જેમાં તેઓ વહીવટી અતિરેક સામેની તેમની ફરિયાદોને અસરકારક રીતે વ્યક્ત કરી તેનું નિવારણ મેળવી શકે છે. લોકાયુક્ત દ્વારા હાથ ધરાયેલી કાર્યવાહી ન્યાયિક પ્રકારની છે.
૩. ભારતે લોકશાહી પ્રણાલી અથવા રાજ્યવ્યવસ્થા સ્વીકારી હોવા છતાં, તે ઘણી બાબતોમાં અને ખાસ કરીને લોકશાહી સમાજની મહત્વની લાક્ષણિકતાઓમાં પાછળ છે. અબ્રાહમ લિંકને કહ્યું હતું કે ‘લોકશાહી એટલે લોકોની, લોકો દ્વારા, લોકો માટેની રાજ્ય વ્યવસ્થા’, તે સૂચવે છે કે તેમના દ્વારા ચૂંટાયેલા, તેમને માટે અને આખરે રાષ્ટ્રની સુખાકારી માટે કામ કરતા લોકોથી સરકાર બને છે. તેમ છતાં, ભારત આ ધોરણો કેમ સિદ્ધ કરી શક્યું નથી તેના આત્મનિરીક્ષણની આવશ્યકતા છે. એમ જણાય છે કે મહાત્મા ગાંધીની ‘રામ રાજ્ય’ની કલ્પના માત્ર સ્વપ્નમાં જ હોઈ શકે. ‘રામરાજ્ય’ની કલ્પનામાં નૈતિક જવાબદારીઓના લઘુત્તમ ધોરણો સાથેના આદર્શ સમાજ અને સ્વચ્છ સમાજનો મૂળ વિચાર હતો. તેથી સ્વ.મોરારજી દેસાઈના નેતૃત્વ હેઠળના વહીવટી સુધારા પંચે ‘નાગરિકોની ફરિયાદોના નિવારણની સમસ્યાઓ’ અંગે અહેવાલ રજૂ કર્યો. આખરે, આવી આવશ્યકતાઓના ભાગ રૂપે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત સંસ્થાનો ઉદ્ભવ થયો. લોકાયુક્ત સંસ્થા નાગરિકોના અનોખા મંચ તરીકે ઉદ્ભવી છે, જ્યાં કોઈ પણ વ્યક્તિ જાહેર પદાધિકારી દ્વારા સત્તાના દુરુપયોગ અથવા બિન-ઉપયોગ સામેની ફરિયાદનું નિવારણ મેળવી શકે છે. તેથી તે નાગરિકો માટે એક અનોખો હક ઉભો કરે છે અને નાગરિકો આવા હકનું લોકશાહીના પહેરેદાર તરીકે ઉપયોગ કરે તે અપેક્ષિત છે.
૪. આવી સંસ્થાઓ, ઐતિહાસિક રીતે, સ્વીડન(સ્કેન્ડિનેવિઅન ડેશ)માં ઉદ્ભવી, જ્યાં તે વહીવટી, રાજકીય, કારોબારી અને અમલદારો દ્વારા સત્તાઓના દુરુપયોગ સામે ફરિયાદોની તપાસ કરવાના હેતુસર ઓમ્બડઝમેન કહેવાય છે. તે યુરોપ, અમેરિકા અને એશિયામાં સ્વીકૃત થયું. આવી સંસ્થા વહીવટની પ્રક્રિયામાં રહેલી ખામીઓ તરફ સરકારોનું ધ્યાન દોરતી હોવાથી અને સુધારાઓની ભલામણ પણ કરતી હોવાથી વહીવટી સુધારાના પ્રારંભક તરીકે ઓમ્બડઝમેનના હોદ્દાની ઉપયોગિતા સમગ્ર વિશ્વમાં સ્વીકારાઈ છે.
૫. અખિલ ભારત લોકાયુક્ત પરિષદમાં, તે સમયના ભારતના માનનીય રાષ્ટ્રપતિ શ્રી એ. પી. જે અબ્દુલ કલામે અવલોકન કર્યું હતું કે પ્રૌદ્યોગિકી મારફત અથવા સ્વતંત્ર ન્યાયીક અને ઝડપી સમાધાન લાવતી તંત્ર વ્યવસ્થા મારફત પારદર્શકતા અને સુશાસન શક્ય છે. નાગરિકોમાં વહીવટી અને રાજકીય ભ્રષ્ટાચાર વિષે મોટા પ્રમાણમાં રહેલો સંદેહ લોકશાહીના પાયાનું ઘોવાણ કરી દે છે. તેથી, નાગરિકોના વિશ્વાસને પુનઃજીવિત કરવા અને લોકશાહી પ્રણાલીના સત્તાના નિયમો અને સમતોલન સુદૃઢ કરવા, આવી સંસ્થાઓ ઈચ્છનીય છે.

૬. ભ્રષ્ટાચારને અંકુશમાં લેવા અને બધે જ પારદર્શકતા લાવવા સરકાર પ્રયાસો કરી રહી છે. ઈતિહાસમાં ઈંડો-યુરોપિયન જાતિઓના સૌથી પ્રાચીન સાહિત્યિક દસ્તાવેજ ઋગ્વેદમાં ભ્રષ્ટાચાર સામેની લડાઈનું પગેરું મળે છે. ભારતીય દંડ સંહિતા ૧૮૬૦માં જોગવાઈઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળની પ્રવર્તમાન જોગવાઈઓ પર્યાપ્ત ન હોવાનું અનુભવ થતાં ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ બાબતે એક સર્વત્રાહી કાનૂન અમલમાં મૂકવાના પ્રયાસો થયા હતા. ત્યારબાદ, સંસદે જાહેર સેવકોની ગેરકાનૂની પ્રવૃત્તિઓને અંકુશમાં લેવા માટે સામાજિક કાનૂન તરીકે ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ ૧૯૪૭ ઘડ્યો. ત્યારબાદ, તેમાં ફોજદારી કાનૂન અધિનિયમ ૧૯૫૨ અને ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૬૪માં સંથનામ સમિતિ અહેવાલની ભલામણો આધારિત ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી કાનૂન(સુધારા)અધિનિયમ, ૧૯૬૪ ઘડવામાં આવ્યો હતો. સંથનામ સમિતિને પણ ધ્યાનમાં આવ્યું કે દિલ્હી સ્પેશિયલ પોલીસ એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ(ડીએસપીઈ)અધિનિયમ ભ્રષ્ટાચારના દૂષણને નિયંત્રણમાં લાવવા માટે અપર્યાપ્ત છે અને “એક સ્વતંત્ર ઉચ્ચ સ્તરીય હિતધારક સંસ્થા ઉભી કરવા” માટે સૂચન કર્યું . પરિણામે ૧૯૬૪માં કેંદ્રીય તકેદારી આયોગની સ્થાપના થઈ. આમ છતાં, સમયાંતરે થયેલી ચકાસણીમાં જણાયું કે હાલની સિસ્ટમ અપર્યાપ્ત છે. તેથી, સરકારે, ન્યાયિક અને વહીવટી સુધારા આયોગ પાસેથી ભલામણો સ્વીકારીને, દ્વિસ્તરીય તંત્રવ્યવસ્થા સ્વીકારી, જે ઓમ્બુડ્સમેનના જેવી, જેમકે ફરિયાદોના નિવારણ માટે કેંદ્ર અને રાજ્ય સ્તરે અનુક્રમે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત એ પ્રકારની છે. ન્યાયતંત્ર અને સુપ્રિમ કોર્ટે ડીડીએ વિરુદ્ધ સ્કિપર કંસ્ટ્રક્શન કંપની(એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી પેજ ૨૦૦૫)માં આપેલ ચુકાદાથી તેમના મંતવ્ય આપ્યાં. લો કમિશને તેના ૧૬૬મા અહેવાલમાં “ઘ કરપ્ટ પબ્લિક સર્વિટ(મિલકત જમી)બિલ શિર્ષકવાળુ મુસદ્દા બિલ” રજૂ કર્યું. આ ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકોની અને તેમના નજીકના સગા જેમણે ભ્રષ્ટ કાર્યથી અસ્ક્યામતો મેળવી હોય તેમની અસ્ક્યામતો જમ કરવાની સત્તા આપે છે. દંડ તરીકે જમીનો આ વિચાર (ખ્યાલ) “દાણચોર અને વિદેશી ઠૂંકિયામણ ગોટાળા (મિલકત જમી)અધિનિયમ, ૧૯૭૦(એસએએફએમએ)પરથી વિચારવામાં આવી હતી. સુપ્રીમ કોર્ટે દ્વારા ભારતના એટર્ની જનરલ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ પ્રાજીવણદાસના કેસમાં સંસ્થાગત કાયદેસરતાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.
૭. સરકારના કાર્યો, કાયદો અને વ્યવસ્થાની પરિસ્થિતિની જાળવવી અને કરવેરા વસૂલાતના કાર્યો થી કલ્યાણ અને વિકાસના કાર્યો અને અનેકવિધ રાષ્ટ્ર નિર્માણ પ્રવૃત્તિઓમાં પરિવર્તિત અને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યા છે. લોકોને સેવાઓ પૂરી પાડનાર યજમાન તરીકે સરકારે ઘણી સંસ્થાઓની સ્થાપના કરી છે. રાજ્ય દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી વિવિધ આવશ્યક અને જાહેર ઉપયોગી સેવાઓના એકાધિકારીક સ્વભાવના કારણે સામાન્ય જનતાને સંપૂર્ણપણે રાજ્ય પર અને રાજ્ય દ્વારા જાહેર પદાધિકારીઓ અને અધિકારીઓ પર સંપૂર્ણ પણે નિર્ભર બનાવી દીધા છે .
૮. ખાસ કરીને આર્થિક સુધારાના આરંભ સાથે જ જવાબદારીની જરૂરિયાતમાં પણ વધારો થયો છે. તાજેતરના વર્ષોમાં વૈશ્વીકરણ અને ઉદારીકરણ આપણા અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતા બન્યા છે. આજની વાસ્તવિકતાઓ દ્વારા આ જરૂરી બન્યું છે.
૯. એ યાદ રાખવું મહત્વનું છે કે સુધારાની પ્રક્રિયાએ આર્થિક નિર્ણય ઘડતરમાં સરકારની ભૂમિકામાં ઘટાડો કર્યો નથી. સરકાર આર્થિક પ્રવૃત્તિઓમાં સીધા સામેલ નહિ થઈને આર્થિક પ્રગતિના પ્રવર્તક અને તેને સુગમ બનાવનારની ભૂમિકા ભજવે તે હવે અપેક્ષિત છે. જોકે, આ પરિવર્તન કોઈ પણ રીતે પારદર્શકતા અને વચનબદ્ધતાનું મહત્વ ઓછું આંકતું નથી, જે લોકશાહીનો જીવનશ્વાસ છે.

૧૦. તાજેતરના વર્ષોમાં, વ્યાપક ફેલાયેલા ભ્રષ્ટાચારને લઈને પ્રચલિત ભ્રમણા અને ઉન્માદને વેગ મળ્યો છે. તેથી, જાહેર વહીવટમાં પારદર્શકતા અને જવાબદારી એ કાર્યક્ષમ અને અસરકારક શાસન પ્રણાલી માટે અને લોકશાહીમાં સામાજિક-આર્થિક વિકાસ માટે આવશ્યક અને જીવનમૂલક આવશ્યકતા છે. પારદર્શિતા સુનિશ્ચિત કરવા ભ્રષ્ટાચારની ગેરાજરીની મહત્વ ની જરૂરિયાત છે. જાહેર જીવનના દરેક પાસાનું સંચાલન કરતા અસરકારક કાયદાઓ, નિયમો અને વિનિયમો હોવા જોઈએ અને આ કાયદાઓ, નિયમો અને વિનિયમોનો અસરકારક અને યોગ્ય અમલ અને કાર્યપાલન થવા જોઈએ .
૧૧. ભ્રષ્ટાચાર અંગત લાભ માટે જાહેર સ્રોત અથવા હોદ્દાનો દુરુપયોગ છે. જ્યારે જાહેર વહીવટ પરનું નિયંત્રણ નબળું હોય અને રાજકીય કારોબારી અને અમલદારશાહી વચ્ચે સત્તાનું વિભાજન અસ્પષ્ટ હોય ત્યારે ભ્રષ્ટાચાર વધે છે. આ બાબત રાજકારણીઓ, અમલદારો અને મોટા વેપારીઓ વચ્ચેની અનિરચનીય જોડાણ ને ઉત્તેજન આપે છે. સામાજિક અને આર્થિક પ્રવૃત્તિઓમાં રાજ્યની દખલગીરીની તકોના વધવાથી રાજકીય અને અમલદારશાહીને લગતા ભ્રષ્ટાચારની તકોમાં વધારો થયો છે. ભ્રષ્ટાચાર શાસનની ગુણવત્તા માટે માત્ર ખતરો ઉભો નથી કરતો પરંતુ સમાજ અને રાજ્યના પાયાને નબળો પાડે છે. સંરક્ષણ ખરીદી અને અન્ય ખરીદીઓ અને કોંટ્રાક્ટમાં થતો ભ્રષ્ટાચાર રાજ્યની સુરક્ષાને નબળી બનાવે છે. વોહરા સમિતિના અહેવાલમાં જણાવ્યા પ્રમાણે ત્રાસવાદ ડ્રગ્સ, દાણચોરો અને રાજકારણીઓ વચ્ચે સાંઠગાંઠ હોવાનું જણાય છે. એ પણ જણાવી શકાય કે ભ્રષ્ટાચાર સંબંધના કોર્ટ કેસોના પરિણામો પ્રોત્સાહક નથી તેથી ભ્રષ્ટાચાર ફૂલેફાલે છે. મોટેભાગે બિનઅસરકારક તપાસ અને ઉદાસીન અદાલતી કાર્યવાહીને કારણે આવી બાબતોમાં સજા અપવાદ છે. જેની સામે નમતુ ન જોખી શકાય તેવી અક્ષમ વાસ્તવિકતા તરીકે ભ્રષ્ટાચારની સ્વીકૃતિને પરિણામે આવા ખોટા ફટકા માટે મૂક સમાધાન અને તેને તાબે થવા તરફ દોર્યા છે. આમ, ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીની અપર્યાપ્તતાઓને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ અને વહીવટી અને ન્યાયિક પદ્ધતિને વધુ ચુસ્ત કરવાની જરૂર છે. જાહેર હિતની બાબતોના અસરકારક ઉકેલ આપવા માટે ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલી અથવા ન્યાય આપવાની પ્રણાલીમાં સુધારા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું આવશ્યક છે.
૧૨. જાહેર વહીવટમાં પારદર્શકતા અને જવાબદારીને ઉત્તેજન આપવા માટે વિવિધ પગલાં-કાનૂની તેમજ વહીવટી પગલા હાથ ધરવા જરૂરી છે.
૧૩. વહીવટમાં પારદર્શકતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે શાસનની દરેક સત્તાવાર સંસ્થાને તેના કામકાજમાં પૂરક બનવા, સહાયક બનવા અને તેનું દેખરેખ નિયંત્રણ કરવા સિવિલ સોસાયટીમાં તેને અનુરૂપ એક બિન-સરકારી સંસ્થા હોવી જોઈએ.
૧૪. ભારતની સુપ્રિમ કોર્ટે વિનિત નારાયણ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા(એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસસી ૮૮૯)ના કેસમાં નીચે પ્રમાણે અપલોકન કર્યું છે:
- “દરેક લોકશાહીમાં જાહેર જીવનના સિદ્ધાંતો સમાન લાગુ પડે છે અને જાહેર હોદ્દાના દરેક ધારકની વર્તણૂકની ચકાસણી કરતી વખતે તે ધ્યાનમાં રાખવું અપેક્ષિત છે. સરકારી કચેરીના હોદ્દેદારને ફક્ત જાહેર હિતમાં ઉપયોગ કરવાની કેટલીક સત્તાઓ સોંપવામાં આવે છે અને તેથી જ લોકો તરફના દાયિત્વ સાથે તે હોદ્દો ધારણ કરે છે. તેમનાં કોઈ પણનું પ્રામાણિકતાના માર્ગમાંથી સ્ખલન થાય તો વિશ્વાસઘાત ગણાય છે અને તેનો ઢાંકપિછોડો કરવાને બદલે સખ્તાઈથી કાર્યવાહી કરવી જોઈએ. કાયદાના નિયમોનો અમલ કરાવવો અને તે રીતે કાયદાના નિયમોના થતા વિનાશ સામે રક્ષણ આપવું એ ન્યાયતંત્રની ફરજ છે.”

૧૫. જાહેર સેવકો અંગે સર્વત્રાહી કાયદા માટેની જરૂરિયાત:

ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૨(ગ) અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણે જાહેર સેવકો સંબંધમાં કાયદો જરૂરી છે. આવો અધિનિયમ સર્વત્રાહી પ્રકારનો હોવો જોઈએ અને જાહેર સેવકોની અસ્ક્યામત પર પણ ધ્યાન આપતો હોવો જોઈએ. કાયદામાં જાહેર સેવકની પત્ની, સગીર બાળકો, નજીકના સગા કઈ રીતે મિલકત ધારણ કરી શકે તેની જોગવાઈ હોવી જોઈએ. કાનૂનમાં એમ પણ જોગવાઈ કરવી કે જો કોઈની વિરૂદ્ધ ફરિયાદ કરવામાં અને ચકાસણી કરવામાં યોગ્ય વૈધાનિક કાર્યપદ્ધતિઓને અનુસરવામાં આવ્યું ન હોય તો મિલકત તેમણે બેનામી ધારણ કરી ન હતી તે બતાવવા સાબિતીનો બોજો મિલકત ધારણ કરનાર પર મૂકવો.

૧૬. પ્રવર્તમાન કાયદાની અપર્યાપ્તાઓનો પણ નિર્દેશ કરવો. ભારતીય દંડ સંહિતા અથવા ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ હેઠળ માત્ર દાવા જ માંડવા એ પૂરતું નથી. હકીકતથી અલગ એ બાબત પણ છે કે આવા દાવા ભાગ્યે જ શરૂ કરવામાં આવે છે અને શરૂ થાય તો પણ ગુના ક્યારેક જ સાબિત થાય છે. જ્યાં સુધી ભ્રષ્ટાચારનો લાભ મળતો બંધ નહિ થાય ત્યાં સુધી, ભ્રષ્ટાચાર સામેની લડાઈ અત્યંત નિરાશાજનક રહેશે. ગુના સાબિતી સિવાયના માર્ગે ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકોની મિલકત જપ્ત કરવા માટેનો કાયદો સંપૂર્ણપણે આવશ્યક છે. આ હેતુ માટે, યોગ્ય સત્તાધિકારીને તપાસ, ખરાઈ, પૂછપરછની જરૂરી સત્તાઓ અને કોઈ પણ સ્રોત, સત્તાધિકારી, સંસ્થા અથવા સંગઠન પાસેથી માહિતી એકત્ર કરવાની અને મેળવવાની સત્તા આપવી જોઈએ. યોગ્ય સત્તાતંત્ર તૈયાર કરવું કે ઉભું કરવું જોઈએ. તે ફોજદારી અદાલતો દ્વારા ગુના સાબિતીનો કેસ નહિ બને. આવા સત્તાધિકારીઓની એક માત્ર જવાબદારી કુદરતી વ્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાની છે.

૧૭. સમાન હેતુ વિરૂદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા(એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી ૩૫૩૯)માં, સુપ્રિમ કોર્ટે નીચે પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે. “હવે સમય આવી ગયો છે કે જાહેર સેવકોને તેમની જાહેર સેવક તરીકેની કામગીરીના પાલનમાં તેમના બદલાવતભર્યા કૃત્યો માટે વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર ઠેરવવા જ જોઈએ. સામાજિક આર્થિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં પરિવર્તનની સાથે, જાહેર સેવકોને જુદા જુદા સ્વરૂપમાં સરકારી સંપત્તિના વિભાજનમાં પણ વધુને વધુ વિવેકાદીન સત્તાઓ સોંપવામાં આવી રહી છે. કોઈ જાહેર સેવક કહી શકે નહિ કે ‘તમે બદલાવવાના હેતુથી હુકમ બાજુ પર મૂકી શકશો પણ તમે મને વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર નહિ ઠેરવી શકો’ કોઈ જાહેર સેવક આપબુદ રીતે વર્તવાની સત્તાનો ડોળ કરી શકશે નહિ.”

૧૮. સુપ્રિમ કોર્ટે એક મંત્રીને સરકારને દાખલારૂપ બને તેવી નુકસાની માટે ૫૦ લાખ રૂપિયા ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો; એ જ રીતે બીજા મંત્રીને દાખલારૂપ બને તેવી નુકસાની માટે ૬૦ લાખ રૂપિયા ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો. અદાલતે, બંને કેસોમાં એમ સમાપન કર્યું કે મંત્રીઓની કાર્યવાહી જાહેર મિલકતના (અપકરણ)કાયદાથી મળેલ સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ સમાન છે.

૧૯. ઉપરની ચર્ચાના નિષ્કર્ષરૂપે, જ્યારે જાહેર સેવકો તેમના બદલાવવાના કાર્યોને કારણે અથવા તેમની સ્પષ્ટ દેખાતી ભૂલોની અવગણના દ્વારા રાજ્યને નુકસાન કરે તેમને તેમના દ્વારા રાજ્યને થયેલા નુકસાન માટે જવાબદાર ઠેરવવા જોઈએ તેવી જોગવાઈ કરવા એક સર્વત્રાહી કાયદો ઘડવાની જરૂર છે. અને આ ઉપરાંત, દાખલારૂપ નુકસાની લાગુ પાડવાનું શરૂ કરવાનું રહેશે. સિદ્ધાંતોમાં સરકારી હોદ્દાનો દુરુપયોગ અને સત્તા બહાર કાર્ય કરવાના કેસોનો સમાવેશ થવો જોઈએ. ‘જાહેર સેવક’ શબ્દમાં ભારતીય દંડ સંહિતા અને ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણેના તમામ જાહેર સેવકોનો સમાવેશ થવો જોઈએ અને તેમાં સંસદ સભ્યો, રાજ્ય વિધાનસભાના સભ્યો અને મંત્રીઓનો સમાવેશ કરવો જોઈએ. આવો કાયદો આઈ.પી.સી અથવા પી.સી અધિનિયમ હેઠળની માત્ર ફોજદારી કાર્યવાહી કરતા વધુ અસરકારક બનશે.

૨૦. કાયદામાં જોગવાઈ હોવી જોઈએ કે તે હેઠળની કાર્યવાહી સંબંધિત હકીકતની ચકાસણી કરવા સક્ષમ હોય તેવા કોઈ પણ આયોગ, સમિતિ અથવા સંસ્થાના ઓડિટ અહેવાલ અથવા અહેવાલ સહિત મેળવેલી માહિતીના આધારે કરી શકાય. કાર્યવાહી કરવાની સત્તા આપી હોય તે સત્તાતંત્ર એક સ્વતંત્ર ઉચ્ચ સ્તરના અધિકારી/સંસ્થા હોવા જોઈએ, જેનો કાર્યકાળ, નોકરીની પરિસ્થિતિ અને સ્વાતંત્ર્યની ચોક્કસ અને સંપૂર્ણ બાંહેધરી હોવી જોઈએ. જાહેર સેવકોના જુદા જુદા વર્ગો માટે જુદા જુદા સત્તાધિકારીઓ નિયત કરી શકાય.
૨૧. ગેરકાયદેસર સંપાદન કરેલી મિલકતની જમી માટેની જોગવાઈ કરવા કાયદાની જરૂર:- ભ્રષ્ટ સાધનો વડે મિલકત સંપાદન કરી જાહેર સેવકો દ્વારા અનીતિપૂર્ણ સમૃદ્ધિ મેળવવાની હાલની સ્થિતિના સંદર્ભે, જાહેર સેવકોની ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરેલી અસ્ક્યામતોની જમી માટેની જોગવાઈ કરતો કાયદો ઘડવા માટેની જરૂર છે.
૨૨. દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરૂદ્ધ સ્કિપર કંસ્ટ્રક્શન કં.(પી) લિમિટેડ(એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી ૨૦૦૫)ના કેસમાં સુપ્રિમ કોર્ટે નીચેનું મંતવ્ય આપ્યું હતું:
- “જાહેર હોદ્દેદારો(જાહેર ક્ષેત્ર નિગમોમાં અધિકારીઓ/જગ્યાઓ સહિત) દ્વારા ભ્રષ્ટ અને ગેરકાયદેસર કૃત્યો અને લેવડદેવડોમાં સામેલ થઈને સંપાદિત કરેલી મિલકતની જમી માટે કરેલો કાયદો આપણા સમાજની હાલની સ્થિતિમાં મોટી જરૂરિયાત છે...એક વખત સાબિત થઈ જાય કે આવા હોદ્દેદારો ભ્રષ્ટ આચરણ કરે છે, આવી તમામ મિલકત ટાંચમાં લેવી; કાયદાએ એ સાબિત કરવાનો બોજો મિલકત ધારક ઉપર લાદવો જોઈએ કે ટાંચમાં લીધેલી મિલકત, મિલકત ધરાવનાર સાથે ભ્રષ્ટ લેવડદેવડથી મેળવેલા નાણાં/મિલકતની સહાયથી સંપાદિત કરવામાં આવી ન હતી.”*
૨૩. સુપ્રિમ કોર્ટે, ભારતના એટર્ની જનરલ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ પ્રાણજીવનદાસ ૧૯૯૪(૫) એસસીસી ૫૪ના કેસમાં દાણચોરો અને વિદેશી ટૂંડિયામણ ગોટાળા(મિલકતની જમી)અધિનિયમ, ૧૯૭૬ની બંધારણીય અસરકારકતા પર ચર્ચા કરતા નવ જજની કોર્ટ બેંચ દ્વારા સર્વસંમતી થી આ કાયદો નિયત કર્યો.
૨૪. તેમના અથવા તેમના કુટુંબના સભ્યોની માલિકીની અસ્ક્યામતો કાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવેલી છે તેવું સાબિત કરવા આ અધિનિયમ, સાબિતી ની જવાબદારી સીધી દાણચોર અને વિદેશી ટૂંડિયામણનો ગોટાળો કરનાર પર મૂકે છે.
૨૫. તેથી એ યોગ્ય છે કે જાહેર સેવકની મિલકત જપ્ત કરવાના સૂચિત કાયદામાં સાબિત કરવાની જવાબદારી આ મિલકત ધારણ કરનારાઓ પર મૂકવી જોઈએ. એ નોંધનીય છે કે આ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ની કલમ ૧૦૬નો સિદ્ધાંત છે જે નીચે પ્રમાણે છે:
- કલમ ૧૦૬: ખાસ કરીને માહિતી સાથે હકીકત સાબિત કરવાનો બોજો: *“ખાસ કરીને જ્યારે કોઈ પણ તથ્ય કોઈ વ્યક્તિ જાણતી હોય ત્યારે તે તથ્ય સાબિત કરવાની જવાબદારી તેના પર રહેલી છે”.*
- એવું સૂચિત છે કે અપ્રમાણસર અસ્ક્યામતોના સંપાદન માટેના સ્ત્રોતો માટે ખુલાસો કરવાનો બોજો આવા જાહેર સેવક પર છે અને જો તે તેની અસ્ક્યામતો માટે સંતોષજનક રીતે ખુલાસો કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તે દોષિત હેરવવાને પાત્ર છે.
૨૬. ઉપરના ચુકાદામાં સુપ્રિમ કોર્ટના નિરીક્ષણો પર કાર્યવાહી કરીને, ભારતના લો કમિશને જાહેર સેવકોની ગેરકાયદેસર સંપાદિત કરેલી મિલકતની જમી માટે સંસદમાં વિધેયક રજૂ કરવા કેંદ્ર સરકારને ભલામણ કરતા ભ્રષ્ટ જાહેર સેવક (મિલકતની જમી)બિલ અંગે ૧૬૬મો અહેવાલ રજૂ કર્યો.

૨૭. ત્યારબાદ, ઓગસ્ટ ૧૯૯૭માં, કેંદ્રીય તકેદારી આયોગના કમિશનર, શ્રી એન. વિત્તલે ભારતના લો કમિશનને વિનંતી કરી જેમાં જાહેર પદાધિકારીઓના પક્ષે ભ્રષ્ટ્રપ્રથાને બહાર પાડવા માનનીય વ્યક્તિઓને(વિહસલ બ્લોવર- કંઈક ગેરકાયદે થઈ રહ્યું છે તેની માહિતી આપનાર) પ્રોત્સાહન આપવા અને રક્ષણ આપવા એક ખરડો તૈયાર કરવાની માગણી હતી. આવો કાયદો યુકે, યુએસ અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં પહેલેથી જ બનાવવામાં આવ્યો છે. તેથી, નેશનલ હાઈવે ઓથોરિટીમાં થતાં ભ્રષ્ટ્રાચારનો પર્દાફાશ કરનાર શ્રી સત્યેન્દ્ર દૂબેની હત્યા બાદ જેમણે કંઈક ગેરકાયદે થઈ રહ્યું છે તેની જાણ કરી હોય તેવી વ્યક્તિઓ(વિહસલ બ્લોઅર)ના રક્ષણ માટે કાયદો ઘડવા સરકાર પર દબાણ હતું. તેથી, લો કમિશને જાણકારી લીધી અને જાહેર હિત માટે માહિતી આપનાર (ઈંફોર્મર)ના રક્ષણ માટેનું વિધેયક, ૨૦૦૨નો મુસદ્દો તૈયાર કર્યો હતો .
૨૮. ભારતે ભ્રષ્ટ્રાચારને દૂર કરવા માટે પગલાઓ લીધા છે અને ફેરા(FERA) તેમજ નાણાની અવૈધ હેરાફેરી નિયંત્રણ અધિનિયમ(PMLA) અને આરટીઆઈ અધિનિયમ જેવા કાયદાઓ ઘડ્યાં છે. આ જ રીતે, ભ્રષ્ટ્રાચાર સૂચવતી આવી વિશેષિત પ્રવૃત્તિઓની તપાસ કરવા તપાસ એજંસીઓ પણ સ્થાપવામાં આવી છે. જોકે, તે નોંધવું જરૂરી છે કે ભ્રષ્ટ્રાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮માં ‘લાંચ’શબ્દ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. આ જ રીતે, આઈપીસીમાં ‘ભ્રષ્ટ્રાચાર’ અને ‘લાંચ’ શબ્દો વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા નથી. જોકે, ન્યાયિક અર્થઘટન મુજબ આ શબ્દોનું અર્થઘટન એવા અર્થમાં કરેલ છે કે જેમણે નાણા મેળવ્યા છે તેવા જાહેર સેવકને સંતોષવા કરવામાં આવેલી કોઈ પણ ચૂકવણી.
૨૯. વહીવટી તંત્રમાં રહેલા ભ્રષ્ટ્રાચાર સામે લડવા ઘણા પશ્ચિમી દેશોમાં સ્વીકૃત પગલાઓમાંનું એક જાહેર હિતમાં ગેરરીતિને ખુલ્લી પાડવા અધિનિયમને ઘડવો તે છે. આને ઘડવાનો હેતુ લોકોને તેમના સંગઠનમાં થતી ગેરરીતિઓને અણદેખી નહિ કરીને નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારીને તેની જાણ કરવા પ્રોત્સાહિત કરીને સરકાર અને જાહેર ક્ષેત્ર સંગઠનોમાં ઉત્તરદાયિત્વમા સુધારો કરવાનો છે.
૩૦. એક અનુભવી ભ્રષ્ટ્ર જાહેર સેવક આંતરિક નિયંત્રણ કાર્યવાહીઓને કેવી રીતે પહોંચી વળવું તે જાણે છે. આવી વ્યક્તિ જાતે અથવા કાં તો અન્ય કર્મચારીઓ અથવા બહારની વ્યક્તિઓ સાથે મળીને આવી પ્રવૃત્તિઓ કરે છે. જ્યારે પણ ભ્રષ્ટ્રાચાર અથવા ગેરરીતિ થાય છે ત્યારે સંસ્થામાં કોઈને કોઈ તે વિષે જાણતું હોય છે. અધિનિયમ આ વ્યક્તિને નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારી સમક્ષ આવી માહિતી મૂકવા અને એ રીતે જાહેર હિતને ઉત્તેજન આપવા સક્ષમ બનાવે છે. અધિનિયમની જોગવાઈ ગેરકાયદે પ્રવૃત્તિઓની માહિતી બહાર પાડી દેનારને રૂખસદ અને કિનાબોરીમાંથી રક્ષણ આપવા તે માટે યોગ્ય જોગવાઈઓ ઘડીને વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે.
૩૧. અધિનિયમનો ઉદ્દેશ સરકારી અથવા જાહેર ક્ષેત્ર સંગઠનોની અંદર કર્મચારીઓને ખાનગી રીતે અથવા જાહેર રિપોર્ટ દ્વારા તેમાં થતા ખોટા કૃત્યોની સંસ્થાકીય યોગ્ય સત્તાધિકારીઓને અથવા વ્યક્તિગત જાણ કરી શકવાની પરવાનગી આપી તેમની જવાબદારીમાં સુધારો કરવાનો છે. અધિનિયમમાં જોગવાઈ હોવી જોઈએ કે આવી માહિતી મેળવતા સત્તાધિકારી સ્વતંત્ર વ્યક્તિ હોવા જોઈએ અને સંબંધિત સરકાર અથવા જાહેર ક્ષેત્ર સંગઠનના ભાગ ન હોવા જોઈએ.
૩૨. તેમને ખાનગી રીતે મળેલી કોઈ માહિતીમાં કોઈ આરોપો મૂકેલા હોય, તો તેમણે તેની તપાસ જાહેર સેવક અથવા માહિતી આપનારનો અનાદર ના થાય તે રીતે કરવાની રહેશે.
૩૩. તે પણ સુનિશ્ચિત થવું જોઈએ કે ગેરકાયદેસરતા વિશે જે વ્યક્તિઓએ ખરી અને સાચી માહિતી આપી છે તેમનું રક્ષણ કરવાનું રહેશે અને તેનો પુરસ્કાર પણ ચૂકવી શકાય. તે બાબતની પણ ખાતરી કરવી એટલી જ જરૂરી છે કે માહિતી બહાર પાડવાની આ સવલતનો દુરુપયોગ વ્યક્તિગત વેર વસૂલાત માટે ના થાય.

૩૪. આવા પગલામાં મુશ્કેલીઓ છે કારણકે વ્યક્તિઓ દ્વારા વેરભાવનાને કારણે અથવા બદલો લેવાની ભાવનાથી તેનો દુરુપયોગ થવાની સંભાવના છે. જો કે, સંબંધિત સત્તાધિકારી જો વાજબી રીતે માહિતી સાચી હોવાનું માનતા હોય તો જ તેના વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી શકે અને પગલા લઈ શકે.
૩૫. આ સંબંધમાં યુ.કે.ની એક સંસ્થાનો સંદર્ભ લેવો સંબંધિત હોઈ શકે છે. આ ક્ષેત્ર માં સક્રિય ‘પબ્લિક કંસર્ન એટ વર્ક’ જેમણે તેમના શ્વેતપત્ર ‘ઘ ગવર્નસ ઓફ પબ્લિક બોડીઝ’ માં યુ.કે. સરકારની માન્યતા મળી છે. સરકારે પ્રમાણિકતા અને જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવામાં માહિતી પ્રગટ કરનારની મહત્વની ભૂમિકા સ્વીકારી છે અને તે સંબંધમાં ઉક્ત સંગઠનનો આ ક્ષેત્રના અગ્રેસર સંગઠન તરીકે ઉદ્દેખ કર્યો છે. ઉક્ત સંગઠને કેટલાક કેસ સ્ટડી સહિત માહિતી કરવાના ઉદ્દેશની તરફેણ કરતા અનેક પેપર પ્રસિદ્ધ કર્યા છે.
૩૬. એક પેપરમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે “નીતિની બાબતમાં, તાજેતરના વર્ષોમાં અત્યંત મહત્વનો વિકાસ જાહેર સંસ્થાઓમાં ઉચ્ચ ધોરણો સુનિશ્ચિત કરવા અને દર્શાવવાના સાધન તરીકે નોલાન સમિતિનું વ્હીસલ બ્લોઈંગને આપેલું સમર્થન રહેલું છે. વ્હીસલ બ્લોઈંગ શબ્દ મિડિયાને માહિતી લીક કરવી જેવા જાણિતા અર્થમાં નહિ પરંતુ સંગઠનની અંદર અથવા તેને સંલગ્ન સ્વતંત્ર સમીક્ષા માળખાની અંદર સમસ્યાઓ ખાનગી રીતે ઉઠાવવાના અર્થમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે.”
૩૭. ભારતમાં વ્હીસલ બ્લોઈંગ શબ્દ વડાપ્રધાનના નેશનલ હાઈવે કંસ્ટ્રક્શન સંગઠનમાં ઈજનેર એવા બિહારના સત્યેંદ્ર દૂબેના કેસની દર્દભર્યા કિસ્સાની યાદ અપાવે છે. શ્રી દૂબેએ આત્મવિશ્વાસપૂર્ણ રીતે સત્તાતંત્રને કેટલીક અનિયમિતતાઓની જાણ કરી હતી. ત્યારપછી તેમનું ખૂન થઈ ગયું અને આ સંબંધમાં અન્ય મૃત્યુઓ પણ નોંધાયા છે. ગુજરાતમાં આરટીઆઈ એક્ટિવિસ્ટ અમિત જેઠવા અને સમગ્ર દેશમાં બીજા ઘણા આરટીઆઈ એક્ટિવિસ્ટના ખૂનની બાબત વિચારણા માગી લે છે.
૩૮. નોંધનીય છે કે પબ્લિક ઈંટરેસ્ટ ડિસ્ક્લોઝર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ પર્સનલ મેડિકલ ઇન્ફોર્મેશન બિલ, ૨૦૧૦ સંસદમાં રજૂ થયું છે.
૩૯. માહિતી અધિકાર અધિનિયમનું ઘડતર:
માહિતી મેળવવાના અને માહિતી આપવાના અધિકારને, અનુચ્છેદ ૧૯(૨) હેઠળ ગ્રાહ્ય રાખી શકાય તે મર્યાદામાં, વાજબી નિયંત્રણોને આધીન, ભારતના સંવિધાનની અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(અ)થી બાંધધરીકૃત, વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના ભાગ તરીકે સમાવવામાં આવ્યો છે.
૪૦. જો લોકોને સર્વોપરી તરીકેની તેમની ભૂમિકા બજાવીને તેમની સરકારને સૂચના આપવાની હશે તો તેમની પાસે તમામ માહિતી, વિચારો અને દષ્ટિબિંદુ સુધી પહોંચવાનો માર્ગ હોવો જ જોઈશે. આ વાણીની સ્વતંત્રતા ફક્ત નીતિ નિર્ધારણ માટે જ મહત્વની નથી પરંતુ તેના અમલીકરણમાં સરકારની તપાસ કરવામાં પણ મહત્વની છે. આમ, સરકારને નાગરિકો પાસેથી માહિતી રોકવાની કોઈ સત્તા ના હોવી જોઈએ.
૪૧. વાણીનું સ્વાતંત્ર્ય શાંતિપૂર્ણ સામાજિક પરિવર્તનની પ્રક્રિયા માટે મહત્વનું છે. તે પગલા લેવાય તે પહેલા વિચારોની ચકાસણી કરવાની મંજૂરી આપે છે.
૪૨. બ્રિટીશ સંસદે માહિતીની સ્વતંત્રતા અધિનિયમ ૨૦૦૦ ઘડ્યો છે. અધિનિયમમાં જાહેર સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નોંધાયેલ માહિતી મેળવવાના અધિકારની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેઓ કેટલીક માહિતીને ચોક્કસપણે જાહેર કરવા બંધાયેલા છે.
૪૩. ભારત સરકારે આ અધિકારનું મહત્વ પિછાણ્યું અને માહિતી અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૦૫ પસાર કર્યો. અધિનિયમ વિસ્તૃત અર્થમાં સરકારની કામગીરીની બાબતમાં નાગરિકોને માહિતી મેળવવાનું સ્વાતંત્ર્ય સુનિશ્ચિત કરે છે. તે જાહેર સત્તાધિકારી પર જ્યારે પણ પૂછવામાં આવે ત્યારે આવી માહિતી રજૂ કરવાની જવાબદારી નાખે છે.

૪૪. જો સદરહુ અધિનિયમ મુખ્ય નીતિ દરખાસ્તો અને કરવાની દરખાસ્ત થઈ હોય તેવા મુખ્ય બહુપાર્શ્વીય કરારોમાં સમાવિષ્ટ સંબંધિત બાબતો અંગે કોઈની પાસેથી માગણી ના થઈ હોય છતાં સરકારની માહિતી જાહેર બનાવવા માટેની જોગવાઈ કરે તો તે વધારે સારો બની શકે. ઘણીવાર આવી નીતિઓ/પ્રોજેક્ટ/કરારથી જે લોકોને અસર થવાની છે તે તેનાથી અને તેમના જીવન પર તેની અસરો અને પરિણામોથી અજાણ હોય છે. ભારત સરકારે સંસદ અથવા રાજ્યો અથવા લોકોને વિશ્વાસમાં લીધા સિવાય અને ઉક્ત કરારના ગુણદોષ અંગે રાષ્ટ્રીય ચર્ચા કર્યા વગર ૧૯૯૪ માં હસ્તાક્ષર કરેલા ડબલ્યુટીઓના કરારનો અનુભવ એ એક નોંધપાત્ર ઉદાહરણ છે. સંઘ સરકારે રાજ્ય યાદીમાં વિષયો બાબતમાં તેની કારોબારી સત્તા હેઠળ ઘણા કરારો કર્યા છે. કેન્દ્ર સરકારે તેની કારોબારી સત્તા હેઠળ રાજ્યયાદી ના વિષયો ને લગતા ઘણા કરારો પણ કર્યા છે .

૪૫. આ કાનૂન કેટલીક માન્ય સુધારણા સહિત ઘડાય એ જરૂરી છે. તે ખુદી સરકાર અને પારદર્શક વહીવટની જોગવાઈ કરતો હોવો જોઈએ.

૪૬. માહિતી અધિકાર અધિનિયમ ૨૦૦૫ પસાર થઈ ગયો છે અને અમલમાં છે.

૪૭. ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની કલમ ૨૨ નો અપવાદ નીચે પ્રમાણે છે:

“લોકાયુક્ત સામાન્ય અથવા ખાસ લેખિત હુકમ કરીને, એમ ફરમાવી શકશે કે આ અધિનિયમની રૂએ અથવા તે હેઠળ તેમને સોપેલી કોઈપણ સત્તા અથવા તેમના ઉપર મૂકેલી ફરજો(કલમો ૧૨ અને ૧૩ હેઠળ રાજ્યપાલ ને રિપોર્ટો કરવાની સત્તા સિવાયની), તે હુકમમાં નિરદિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા કલમ ૧૫ માં ઉદ્દેષેલા અધિકારીઓ, કર્મચારીઓ અથવા અજેંસીઓ પણ વાપરી શકશે અથવા બજાવી શકશે.”

અધિનિયમની ઉક્ત જોગવાઈઓમાં, અપવાદમાંથી એટલેકે(કલમ ૧૨ અને ૧૩ હેઠળ રાજ્યપાલને રિપોર્ટ કરવાની સત્તા સિવાય)કલમ ૧૨ અને ૧૩ શબ્દો અને આંકડા દૂર કરવા જરૂરી છે કારણકે કલમ ૧૨ અને ૧૩ હેઠળ રાજ્યપાલને રિપોર્ટ કરવાની કોઈ જોગવાઈ નથી. આથી,“ કલમ ૧૨ અને ૧૩, શબ્દો અને આંકડાને બદલે “કલમ ૧૪” શબ્દ અને આંકડા બદલવા જરૂરી છે.

૪૮. ભારતીય લોકશાહીમાં હાલના પરિપ્રેક્ષ્યમાં તમામ સ્તરે આત્મવિશ્વાસનો અભાવ અને ભ્રષ્ટાચારનું સંકટ છે. તેથી, જે લોકાયુક્ત સંસ્થાની સ્થાપના કરવામાં આવી છે તેને વધારે અસરકારક બનાવવી પડશે અને તેને વધુ સારી અને અસરકારક ભૂમિકાથી સક્ષમ બનાવવા વધુ વિવેકાધિકાર આપવાની જરૂર છે. તેથી, અધિનિયમમાં યોગ્ય સુધારાવધારા જરૂરી છે, જે લોકાયુક્ત અધિનિયમ હેઠળ લોકાયુક્તની સત્તાઓ અને કામગીરીઓ પર અંતરાય અને નિયંત્રણો મૂકે છે. લોકાયુક્તનો હોદ્દો જો લોકોના આત્મવિશ્વાસમાં વધારો કરવા અસરકારક રીતે કાર્ય કરવાનો છે તો લોકાયુક્તના અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર યોગ્ય સુધારા વધારા સાથે નવેસરથી એક નજર કરવી પડશે, જે તેના પરિણામે તેને વધુ અસરકારક બનાવે.

ભાગ-૨

ગુજરાત લોકાયુક્ત કચેરીનો ઇતિહાસ સંક્ષિપ્તમાં

૪૯. લોકાયુક્ત સંસ્થા આપણા રાજ્યમાં જુલાઈ ૧૯૮૮થી અસ્તિત્વમાં આવેલ છે. સંસ્થાને તેનું પોતાનું મકાન ન હોવાથી તેણે ટાઉન હોલ એનેક્સી , સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર માં કામગીરી શરૂ કરી. ત્યારબાદ, 'લોકાયુક્ત ભવન'નું હાલનું મકાન માત્ર આ સંસ્થા માટે જ બાંધવામાં આવ્યું અને લોકાયુક્ત ભવનમાં આ કચેરી ૧૯મી નવેમ્બર, ૨૦૦૨થી કાર્યરત થઈ.
૫૦. પ્રથમ લોકાયુક્ત સ્વ.શ્રી જસ્ટિસ ડી.એચ. શુક્લા હતા, જેમણે ૨૬-૭-૧૯૮૮થી ૨૫-૭-૧૯૯૩ સુધી પાંચ વર્ષ માટે હોદ્દો સંભાળ્યો. તેમનો હોદ્દો ત્યારપછી સ્વ.શ્રી જસ્ટિસ આઈ.સી.ભટ્ટે ૧૦-૧૧-૧૯૯૩ થી ૯-૧૧-૧૯૯૮ના સમયગાળા માટે સંભાળ્યો, ત્યારબાદ ૨૫-૧૧-૧૯૯૮ થી ૨૪-૧૧-૨૦૦૩ સુધી શ્રી જસ્ટિસ એસ.એમ.સોની અને ૧૧-૧૨-૨૦૧૩ થી ૧૦-૧૨-૨૦૧૮ સુધી શ્રી જસ્ટિસ ડી.પી.બુચે સંભાળ્યો. ૨૫-૧૧-૨૦૦૩ થી ૧૦-૧૨-૨૦૧૩ સુધી લોકાયુક્તની જગ્યા ખાલી રહી હતી.
૫૧. ત્યારબાદ, ૧૧-૧૨-૨૦૧૮ થી મેં ૨૩-૬-૨૦૨૦એ હોદ્દો સંભાળ્યો, ત્યાં સુધી લોકાયુક્તની જગ્યા ખાલી રહી હતી.
૫૨. લોકાયુક્ત સંસ્થાનો હવાલો સંભાળ્યા બાદ આ મારો પ્રથમ અહેવાલ હોઈ, હું ૨૩-૬-૨૦૨૦થી ૩૧-૩-૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન અધિનિયમ હેઠળ મારી કામગીરી રજૂ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યું છું. લોકાયુક્તની જગ્યા ખાલી રહી તે દોઢ વર્ષના સમયગાળાને લગતી કેટલીક હકીકતો અને આંકડા પણ સમાવવાનો મેં પ્રયાસ કર્યો છે.
૫૩. ૧-૪-૨૦૧૮થી ૧૦-૧૨-૨૦૧૮ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન, ચાર તપાસ કેસો એટલે કે તપાસ કેસ નં. ૩/૧૫, ૧/૧૮, ૨/૧૮ અને ૩/૧૮ અને ચાર ઈંક્વાયરી કેસો એટલેકે ઈંક્વાયરી કેસ નં. ૬/૧૮, ૭/૧૮, ૮/૧૮ અને ૧૦/૧૮ અને ૧૫૩ પ્રકીર્ણ અરજીઓનો નિકાલ મારા પુરોગામી શ્રી જસ્ટિસ ડી.પી. બુચ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.
૫૪. ૧૧-૧૨-૨૦૧૮ના રોજ ૦૧ તપાસ કેસ, ૦૩ ઈંક્વાયરી કેસ અને ૪૩ પ્રકીર્ણ અરજીઓ અનિર્ણીત હતી. ત્યારપછીના વર્ષમાં, ૧૧-૧૨-૨૦૧૮ થી ૨૨-૬-૨૦૨૦ સુધી જગ્યા ખાલી રહી હોવા છતાં, ફરિયાદો લેવાનું ચાલુ રહ્યું. ૧૧-૧૨-૨૦૧૮થી ૨૨-૬-૨૦૨૦ સુધીમાં કુલ ૨૪૬ પ્રકીર્ણ અરજીઓ મળેલ છે.
૫૫. ૨૩-૬-૨૦૨૦ના રોજ મને વારસામાં મળેલા ઉક્ત ૨૯૩ કેસો ઉપરાંત, અન્ય ૩૭૬ કેસ એટલેકે, ૨ તપાસ કેસ, ૧૬ ઈંક્વાયરી કેસ અને ૩૫૮ પ્રકીર્ણ અરજીઓ ૨૩-૬-૨૦૨૦ થી ૩૧-૩-૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન મળેલ છે અને નોંધાયેલ છે.આમ, ૩૧-૩-૨૦૨૧ સુધીમાં કુલ ૬૬૯ કેસ હાથ ઉપર છે.
૫૬. ૩૧-૩-૨૦૨૧ સુધીમાં ઉક્ત ૬૬૯ કેસમાંથી, ૫૧૩ કેસ એટલેકે ૫ ઈંક્વાયરી કેસ અને ૫૦૮ પ્રકીર્ણ કેસ નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે. આમ, ૩૧-૩-૨૦૨૧ના રોજ ૧૫૬ એટલે કે ૦૩ તપાસ કેસ, ૧૪ ઈંક્વાયરી કેસ અને ૧૩૯ પ્રકીર્ણ અરજીઓ નિકાલ કરવાની બાકી છે.

૫૭. માનવબળ

હાલના મંજૂર થયેલા કર્મચારી વર્ગની સ્થિતિ, ભરાયેલી જગ્યા અને ભરતીનો પ્રકાર નીચે જણાવ્યા મુજબ છે:-

કાયમી જગ્યા-૨૫

ક્રમાંક	હોદ્દો	મંજૂર થયેલી જગ્યાની સંખ્યા	પગાર ધોરણ (રૂ.)	ભરાયેલી જગ્યાની સંખ્યા	જગ્યાઓ ભરવાનો પ્રકાર
૧.	લોકાયુક્ત	૧	૨,૫૦,૦૦૦ ફિક્સ	૧	વૈદ્યાનિક
૨.	રજિસ્ટ્રાર	૧	૭૦,૫૧૦-૧,૫૪૦- ૭૬,૭૭૦	૧	પુનઃનિમણૂક
૩.	નાયબ રજિસ્ટ્રાર	૧	૭૮,૮૦૦-૨,૦૯,૨૦૦	૦	ખાલી
૪.	મદદનીશ રજિસ્ટ્રાર	૧	૫૬,૧૦૦-૧,૭૭,૫૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૫.	સેક્રેટરી	૧	૫૬,૧૦૦-૧,૭૭,૫૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૬.	સેક્શન અધિકારી	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૭.	રહસ્ય સચિવ	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૮.	ગુજ.સ્ટેનોગ્રાફર	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૯.	મદદનીશ	૩	૩૫,૪૦૦-૧,૧૨,૪૦૦	૨	કરારગત નિમણૂક
૧૦.	અંગ્રેજી સ્ટેનો ગ્રેડ-૨	૧	૩૫,૪૦૦-૧,૧૨,૪૦૦	૦	ખાલી
૧૧.	કારકુન	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૦	ખાલી
૧૨.	ગુજરાતી ટાઈપિસ્ટ	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૧૩.	ડ્રાઈવર	૨	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૨	૧-નિયમિત નિમણૂક ૧-કરારગત નિમણૂક
૧૪.	ચોબદાર	૧	૧૫,૭૦૦-૫૦,૦૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૧૫.	પટાવાળા-સહ - ડ્રાઈવર	૧	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	૧	નિયમિત નિમણૂક
૧૬.	પટાવાળા	૫	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	૩	નિયમિત નિમણૂક
૧૭.	વોચમેન	૧	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	-	આઉટસોર્સિંગ એજંસી હાયર કરવામાં આવી છે
૧૮.	સ્વીપર-સહ - હમાલ	૧	૧૫,૦૦૦-૪૭,૬૦૦	-	આઉટસોર્સિંગ એજંસી હાયર કરવામાં આવી છે

ક્રમાંક	હોદ્દો	મંજૂર થયેલી જગ્યાની સંખ્યા	પગાર ધોરણ (રૂ.)	ભરાયેલી જગ્યાની સંખ્યા	જગ્યાઓ ભરવાનો પ્રકાર
હંગામી જગ્યાઓ-૩					
૧૯.	તપાસ અધિકારી	૧	૬૭,૭૦૦-૨,૦૮,૭૦૦	૦	ખાલી
૨૦.	સેક્શન અધિકારી	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૦	ખાલી
૨૧.	કારકુન-સહ-ટાઈપિસ્ટ	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક

નોંધ: (૧) આ તમામ હંગામી જગ્યાઓ વર્ષોવર્ષ ચાલુ રાખવામાં આવે છે.

કુલ જગ્યા: (કાયમી અને હંગામી)-૨૮

ભરાયેલી જગ્યાઓ : ૧૮, ખાલી જગ્યા:૧૦

(૨) કરાર ધોરણે નિયુક્ત અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને સા.વ.વિ.ના ઠરાવ ક્રમાંક: આરઈએમ/૧૦૨૦૦૨/યુઓઆર/૮૨/ગ-૨ તા.૭/૭/૨૦૧૬ અને ઠરાવ ક્રમાંક આરઈએમ/૧૦૨૦૧૮/૨૫૩૨૭૭/ગ-૨ તા.૪/૧૧/૨૦૧૯ અનુસાર વચનિવૃત્તિ વખતે મેળવતા તેમના છેલ્લા પગારના લાગુ પડતું હોય તે મુજબ પગારના ૯૦% અથવા ૩૫% ચુકવવામાં આવે છે.

૫૮. આમ લોકાયુક્ત સહિત કચેરી મહેકમનું મંજૂર થયેલું સંખ્યાબળ "૨૮" છે, તેમાંથી ઉપર કોલમ-૬માં જણાવ્યા પ્રમાણે ૮ જગ્યાઓ રાજ્યમાં અને સમગ્ર દેશમાં કોવિડ-૧૯ની મહામારીની પરિસ્થિતિને કારણે ખાલી રાખવામાં આવી છે. તેમજ હાલમાં કેસોની તપાસનું કામ વધારે નથી, આથી ઈવેસ્ટિગેશન અધિકારીની જગ્યા ભરવાની જરૂર નથી. 'વોચમેન' અને 'સ્વીપર-સહ-હમાલની જગ્યાને સંબંધિત છે ત્યાં સુધી, સરકારની હાલની નીતિ અને પદ્ધતિ અનુસાર, કચેરી મકાનના રક્ષણ માટે સુરક્ષા વ્યવસ્થા વાર્ષિક કરાર ધોરણે ખાનગી એજંસી મારફત કરવામાં આવે છે અને કચેરીના સફાઈ કામ માટે ખાનગી સંસ્થા પાસેથી વાર્ષિક કરાર ધોરણે કામ લેવામાં આવે છે.

૫૯. કચેરી ચલાવવા માટે દર વર્ષે કરવી જરૂરી કુલ બજેટ જોગવાઈ અંદાજે રૂ.૧.૬૦ કરોડ થાય છે.

૬૦. કચેરીનું વહીવટી માળખું ત્રણ શાખા/પાંખનું બનેલું છે, જેમકે (૧)ન્યાયિક શાખા (૨)વહીવટી અને મહેકમ શાખા અને (૩)હિસાબી શાખા. ન્યાયિક શાખાના વડા રજિસ્ટ્રાર છે, વહીવટી અને મહેકમ શાખાના વડા મદદનીશ રજિસ્ટ્રાર અને હિસાબી શાખાના વડા સચિવ છે. શાખા સ્તરે થયેલી કામગીરીની રજૂઆતની ચેનલ કચેરી હુકમો હેઠળ નિયત કર્યા પ્રમાણેની છે.

ભાગ – ૩

વર્ષ દરમિયાન કામગીરી

૬૧. આ ભાગમાં અહેવાલના મહત્વના ક્ષેત્રને આપરી લેવામાં આવ્યું છે અને તે રાજ્યમાં લોકાયુક્ત સંસ્થાની કામગીરીના મુખ્ય અને મહત્વના પાસાં સંબંધિત છે. અહેવાલ હેઠળના સમયગાળા દરમિયાન, આ સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદોના આંકડા અને વિગતો ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની જોગવાઈઓ હેઠળ તપાસ હેતુ માટે માત્ર સંસ્થાની કામગીરી દર્શાવવા માટે આ ભાગમાં રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ સંસ્થાની કર્મચારી સંખ્યા અને ક્ષમતાનું વાસ્તવિક ચિત્ર તેના દ્વારા પ્રગટ થઈ શકશે નહિ અને માત્ર આ આંકડાઓને જ આધારે, સંસ્થાની ઊભી કરાયેલી બિનઉપયોગી ક્ષમતા મેળવવાનું અઘરું છે. સ્વાભાવિકપણે આમ બને છે કારણ કે, હું અંગતપણે માનું છું કે ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬માં લોકાયુક્તે ભજવવાની મર્યાદિત ભૂમિકાની જોગવાઈ કરાયેલ છે. કાર્યક્ષેત્ર અને અસરકારકતા બંને રીતે જોઈએ તો લોકાયુક્ત પાસે તદ્દન મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તા છે અને આ જ બાબત ફરિયાદોની ઘણી અલ્પ સંખ્યા માટેનું મુખ્ય કારણ છે.
૬૨. મેં મારી પ્રવૃત્તિને સઘન બનાવી અને સૌ પ્રથમ જૂના કેસો પર તત્કાલ ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું અને જેના પર તત્કાલ ધ્યાન આપવું જરૂરી હતું તેવા વર્ષ ૨૦૨૦-૨૦૨૧ના નવા કેસો પણ સાથોસાથ હાથ ધર્યાં.
૬૩. આથી ભ્રષ્ટાચારના ભયનો સામનો કરવા માટે યોગ્ય કાનૂની માળખા સાથે બહોળો અવકાશ ધરાવતો દેખાવ જરૂરી છે. તે સુપેરે સ્વીકારવામાં આવે છે કે ભ્રષ્ટાચાર પ્રવૃત્તિના દરેક ક્ષેત્રમાં ઘૂસી ગયો છે અને તે જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં પ્રચલિત અને સ્વીકાર્ય છે.
૬૪. જાહેર જીવનમાં તે વ્યક્ત થવું જોઈએ કે ભ્રષ્ટાચાર વ્યક્તિગત રીતે કેટલાકને લાભદાયી હોઈ શકે છે – ચૂકવનાર તેમજ લાંચ મેળવનાર માટે – પરંતુ એકંદરે તે દેશના આર્થિક સ્વાસ્થ્ય અને રાજકીય વ્યવસ્થા તેમજ સામાન્ય રીતે જાહેર જનતા માટે હાનિકારક છે.
૬૫. આથી, લોકાયુક્ત જેવી સંસ્થાઓની સ્થાપના એ લોકોને સ્વચ્છ, પારદર્શક અને જવાબદાર સરકાર પૂરી પાડવા માટેનું એક પગલું છે. તેથી શાસન અને વહીવટમાં પારદર્શકતા સાથે નિરપેક્ષતામાં પરિણમે તેવા નિયંત્રણ અને સંતુલન ધરાવતી કાર્યપદ્ધતિ નિયત કરવા માટે કાયદાકીય માળખું પૂરું પાડવા વિધાનસભા અને વહીવટી સરકાર બંને દ્વારા જરૂરી પગલાં લેવામાં આવે એવી આશા અને ઈચ્છા છે.
૬૬. રજા અને વેકેશન
- ગુજરાત લોકાયુક્ત(સેવાની શરતો) નિયમો, ૧૯૯૨ના નિયમ ૮(૧) અને ૮(૨) નીચે મુજબ છે: “૮ રજા- (૧)લોકાયુક્તને મળવાપાત્ર રજા અંગેની કાર્યવાહી ગુજરાત હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશને લાગુ પડતા નિયમો મુજબ કરવામાં આવે છે, જે સુધારાને અધીન રહીને લોકાયુક્ત સેવાના પૂરા થયેલા દરેક વર્ષના એક મહિનાના દરે અને સેવાના બાકીના સમયગાળા માટે પ્રમાણમાં પૂરેપૂરા ભથ્થા પર રજા લેવા હકદાર છે.
- (૨) લોકાયુક્તને તેના દ્વારા નિયત કરાયેલ સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં ૩૦ દિવસનું વેકેશન રહેશે.
- જોકે, પ્રથમ વર્ષ(એટલે કે ૨૩-૦૬-૨૦૨૦થી ૩૧-૦૩-૨૦૨૧)ના રોજ મેં નીચે સહી કરનારે વેકેશન ભોગવેલ નથી .
- જૂન - ૨૦૨૦ થી માર્ચ-૨૦૨૧ સુધી કોઈ પ્રાપ્ત રજા ભોગવી નથી.
૬૭. કેસો અંગેની વિગતો તેમજ તેમાં થયેલ પ્રાપ્તિ અને પ્રગતિ અંગેની માહિતી પરિશિષ્ટ -૧,૨ અને ૩માં આપવામાં આવી છે.

૬૮. લોકાયુક્ત સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટેની જોગવાઈ અને કાર્યપદ્ધતિ અંગે લોકોને જાગૃત કરવા માટે એક બોર્ડ તૈયાર કરીને કચેરીના મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર પર મૂકવામાં આવ્યું છે અને કચેરીના જુદા જુદા સ્થળો ખાતે પેમ્ફ્લેટ/ચોપાનિયાં(જોડાણ-૪) લગાવવામાં આવેલ છે. અમે જાહેર જનતાની માહિતી માટે ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ અને ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ અંગ્રેજી અને ગુજરાતીમાં લોકાયુક્ત કચેરીની વેબસાઈટ પર અપલોડ કર્યા છે જેથી તેઓ ફરિયાદો દાખલ કરવા માટેની કાર્યપદ્ધતિ જાણી શકે.

૬૯. પરચૂરણ વહીવટી કામગીરી

- (૧) નાશ કરવા યોગ્ય હોય તેવા જૂના અને મુદત બહારના રેકર્ડનો નાશ કરવાની કામગીરી પૂર્ણ કરવામાં આવી છે.
- (૨) લોકોની સહાય માટે એક હેલ્પલાઈન શરૂ કરવામાં આવી અને આ કામગીરી મદદનીશ રજિસ્ટ્રાર ને સોંપવામાં આવી છે.
- (૩) લોકાયુક્ત કચેરીમાં ફરજ બજાવતા તમામ કર્મચારીઓને ફોટો ઓળખપત્રો આપવામાં આવ્યાં.
- (૪) કર્તવ્ય સૂચિ તૈયાર કરીને ફરજના સ્થળે તેમજ પ્રવેશની જગ્યાએ લગાવવામાં આવી.
- (૫) અનિર્ણીત કેસો અને નિકાલ કરવામાં આવેલા કેસો, ડેડસ્ટોક અને પુસ્તકાલયોના પુસ્તકોની પ્રત્યક્ષ ખરાઈની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી.
- (૬) અમે ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ના ૨૪(૨) નિયમો મુજબ પોલીસ સ્ટેશન મારફત ઝડપી પ્રક્રિયા માટે સંબંધિત સાક્ષીઓ અને પક્ષકારોને ટપાલ ફેક્સ અને ઈ-મેઈલ દ્વારા સમન્સ અને નોટિસ બજાવીએ છીએ. તેમજ તેઓને વધારાના માપદંડ તરીકે એસએમએસ દ્વારા પણ વખતોવખત જાણ કરીએ છીએ. પ્રકીર્ણ અરજીઓમાં ખર્ચ ઘટાડવા માટે ફરિયાદી સાથેનો પત્રવ્યવહાર પણ અંતર્દેશીય પત્ર(જોડાણ-૫)થી કરવામાં આવે છે.
- (૭) ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ના નિયમ ૩૪ મુજબ આ સમયગાળા દરમિયાન નિયત કરાયેલ સમયગાળામાં ફરિયાદી દ્વારા દાવો નહીં કરાયેલ કુલ રૂ.૩૦૦૦ની રકમ યોગ્ય નોટિસ બાદ સરકારમાં જમા કરાવેલ છે.
- (૮) ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની કલમ ૨૧(ક) હેઠળ માનનીય લોકાયુક્તના હુકમો મુજબ રૂ.૧૦૦૦ની કુલ રકમ જમ કરીને રાજ્ય સરકારને જમા કરવામાં આવેલ છે.
- (૯) લોકાયુક્ત કચેરીની સત્તાવાર વેબસાઈટ <https://lokayukta.gujarat.gov.in> બનાવવામાં આવી છે. મોટા પાયે લોકોને માહિતી જાણ સારું ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬, ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ તેમજ માહિતી અધિકાર અધિનિયમ ૨૦૦૫(આરટીઆઈ) હેઠળની સક્રિય જાહેરાત(પ્રોએક્ટીવ ડિસ્ક્લોઝર) અન્વયે કર્મચારીવર્ગ સંબંધિત માહિતી, હેલ્પલાઈન નંબર વગેરેને વેબસાઈટ પર અપલોડ કરવામાં આવેલ છે.

ભાગ-૪

સમાપન

૭૦. જાહેર જીવનમાં પ્રામાણિકતા માટે અને લોકશાહીની બહેતર, અસરકારક અને સ્થાયી કામગીરી માટે લોકાયુક્ત સંસ્થા જરૂરી છે. લોકશાહી વ્યવસ્થાની કાયદેસરતા અને વિશ્વસનીયતા માટે આ સંસ્થા આવશ્યક છે. આ કચેરીનું મુખ્ય કાર્ય, સત્તાધિકાર ધરાવતા તમામ લોકો વ્યક્તિગત નાગરિક પ્રત્યે જવાબદારીની સ્પષ્ટ સમજણ જાળવી રાખે તે સુનિશ્ચિત કરવાનું છે. આ સંસ્થાના પાયાના સિદ્ધાંતો સાથે કોઈ બાંધછોડ ન હોવી જોઈએ.
૭૧. ભ્રષ્ટાચારની વ્યાખ્યા એ છે કે જાહેર હોદ્દાનો ખાનગી લાભ માટે ઉપયોગ કરવો. અમલદાર પર અસરકારક નિયંત્રણ અને તકેદારી રાખવામાં આવે તો તે જડમૂળમાંથી નાબૂદ થઈ શકે છે. ભ્રષ્ટાચારના કારણે આર્થિક પ્રગતિ અને ગરીબી નાબૂદીની પ્રક્રિયા ધીમી પડી છે તેના કારણે રાષ્ટ્રની સલામતી વ્યવસ્થા પર પણ અસર પડી છે. ભ્રષ્ટાચાર નાબૂદ કરવા માટે પ્રબળ ઈચ્છાશક્તિ હોવી જોઈએ.
૭૨. ભ્રષ્ટાચાર એ નબળા શાસનનું એક સૌથી હાનિકારક પરિણામ હોવાનું જોવા મળેલ છે. ભ્રષ્ટાચાર મૂડીરોકાણને ઘટાડે છે અને આર્થિક વિકાસ તેમજ પાયાની સામાજિક સેવાઓ ઘટાડીને તેમજ તે પૂરા પાડવાના ખર્ચમાં વધારો કરી માનવીય વિકાસને અવરોધે છે. તે ગરીબીમાં પણ વધારો કરીને નાણાકીય વ્યવસ્થાને તોડી નાખે છે અને રાજ્યની કાયદેસરતાને અસર કરે છે. રાષ્ટ્ર માટે ભ્રષ્ટાચારની કિંમત ખુબજ વધારે છે.
૭૩. જ્યાં સુધી આપણે ઉચ્ચ સ્થાનોએથી ભ્રષ્ટાચારનો નાશ નહીં કરીએ, સગાવાદ અને સત્તાપ્રેમને જડમૂળ થી ઉખેડી નહીં નાખીએ કે જેણે તાજેતરમાં દેશના નામને ખરાબ કર્યું છે, ત્યાંસુધી વહીવટીતંત્રમાં કાર્યક્ષમતાના ધારાધોરણોને ઊંચા લાવી શકીશું નહીં.
૭૪. આપણે સમજીએ છીએ કે ‘ઓમ્બડ્ઝમેન’(Ombudsman) પ્રયુક્તિ તમામ વહીવટી બિમારીઓ માટે ઉપાય નથી કે તે સારા અને સક્ષમ વહીવટી માટે વિકલ્પ ન હોઈ શકે પરંતુ ઓમ્બડ્ઝમેનના સારા કામ માટે સુધારાની જરૂર પણ એટલી જ અગત્યની છે. આ સંસ્થાને વહીવટીતંત્રની પૂરક ગણવી જોઈએ કારણ કે તે વહીવટીતંત્રને સાચા માર્ગ તરફ લઈ જવામાં મદદ કરે છે.
૭૫. જાહેર સેવકો દ્વારા વહીવટી પાંખ વતી વાપરવા પાત્ર વિવેકબુદ્ધિ પૂર્વકના સત્તા ઉપયોગના દુરુપયોગ અથવા ખોટા ઉપયોગ સામે “નાગરિકોના ચોકીદાર” તરીકે લોકાયુક્ત સંસ્થાને જોવામાં આવે છે. આ સંસ્થાને ‘વહીવટી સરકારી સેફ્ટી વાલ્વ’ તરીકે પણ જોવાય છે કારણ કે તે સરકારમાં સક્ષમ સત્તાધિકારીઓના તપાસ અહેવાલો દ્વારા જાહેર સેવકોના ખોટા વહીવટ અને ભ્રષ્ટાચાર રોકવામાં, નિયંત્રણ કરવામાં અને ઘટાડવામાં મદદ કરે છે અને આવી સરકારોને ખોટો વહીવટ અને ભ્રષ્ટાચારના શક્ય આક્ષેપોમાંથી બચાવે છે.
૭૬. ઓમ્બડ્ઝમેનના, કેટલીક મર્યાદામાં વ્યક્તિગત કેસોમાં નિવારણ સારી રીતે સુનિશ્ચિત કરી શકે છે તેમાં શંકા નથી પણ તમામ વ્યક્તિગત કેસોમાં નિર્ણય પર આવતાં આપેલ સમયમર્યાદામાં ઓમ્બડ્ઝમેન કામ કરી શકતા નથી. પરંતુ વ્યક્તિગત કેસોમાં વધારો થયો હોય તો ઓમ્બડ્ઝમેનની દરમ્યાનગીરીથી વ્યવસ્થામાં કે પ્રક્રિયામાં સુધારો લાવવાની ક્ષમતા હશે અથવા એવી કાર્યપદ્ધતિ હશે કે જેનાથી વહીવટ દ્વારા તથી ભૂલોનું પુનરાવર્તન, ખોટું કાર્ય અથવા ગેરકાયદેસરતાને અટકાવી શકાશે અને સંબંધિત સરકારની વિશ્વસનીયતા લાવીને સારા અને કાર્યક્ષમ શાસન માટે માર્ગ મોકળો થઈ શકશે .
૭૭. ભ્રષ્ટાચારને નાથવા માટે ગેરરીતિ કરનારાઓ માટે સજા એ મહત્વનું સૂચન છે. આ માટે, વ્યવસ્થા તંત્ર પર તકેદારી વધારવી જરૂરી છે. ભ્રષ્ટાચારીને ડર રહે તેવી સજાની જોગવાઈ ન હોવી અને નિરીક્ષણનો અભાવ હોવો તેને ભ્રષ્ટાચાર માટે કારણભૂત ગણાવી શકાય. ભ્રષ્ટાચારીને ઓળખી કાઢીને તેઓને સજા કરવા માટે હાલનું તંત્ર બિનઅસરકારક અને ગેરરીતિ આચરનારાઓ સામે કોઈ પ્રતિરોધ પૂરો ન પાડતું હોવાનું જણાય છે.

૭૮. આ એવા પાસાંઓ છે જેનાથી આપણે બધા જાગૃત છીએ અને તેની તપાસ કર્યા વગર તેને પસાર ન થવા દેવા જોઈએ. એ કહેવાની જરૂર નથી કે, રાષ્ટ્રીય હિત અને લોકશાહીના માળખાને સુરક્ષિત રાખવા તમામ ક્ષેત્રોના વ્યવસ્થાપકો તેમનાથી થાય તે બધા જ પ્રયત્નો કરે એ તેમની ફરજ અને જવાબદારી છે. બધાએ યાદ રાખવું કે, આપણે જે વારસો ઊભો કરીશું તે જ ભવિષ્યમાં દરેક ભારતીય માટેનો સામાન્ય વારસો હશે. આપણે એ ન ભૂલવું જોઈએ કે, સમાજ અને દેશની સેવા કરવી હંમેશા આપણી ફરજ અને નૈતિક જવાબદારી છે.
૭૯. કામની જાળવણી અને અમલીકરણમાં તેમજ વ્યવસ્થાની કામગીરીમાં ગુણવત્તા અને સુધારો લાવી શકાય તે માટે સરકાર અને તેના વિભાગોના સહકારથી પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે તેવી જ રીતે જ્યારે ફરિયાદોમાં જ્યારે ઉદ્દેખ કરવામાં આવે ત્યારે વધુ જવાબદારી સાથે વ્યવસ્થામાં સુધારા અને કામગીરી માટેના સૂચનો અને અનુવર્તી પ્રક્રિયાઓ પણ વધી જાય છે. મળેલા સહકાર અને પ્રતિભાવની પણ હું કદર કરું છું.
૮૦. રોજિંદા કામકાજ તેમજ સામાન્ય દરખાસ્તો અને મુદ્દાઓ અંગેના મારા પત્રવ્યવહાર પરત્વે સરકારી વિભાગોના જુદા જુદા અધિકારીઓ અને સત્તાતંત્રો તરફથી મળેલા પ્રતિભાવ અને સહકારની પણ હું પ્રશંસા કરું છું.
૮૧. હું ઉદ્દેખ કરું છું કે, સામાન્ય વહીવટ વિભાગ મારફત આ સંસ્થાની વહીવટી સમસ્યાઓ ઉકેલવામાં મને સરકાર તરફથી યોગ્ય પ્રતિસાદ અને સહકાર મળી રહ્યો છે.
૮૨. જેમની પાસેથી મને પૂરેપૂરો સહકાર મળ્યો છે તેવી મારી રજિસ્ટ્રી મારફત આપવામાં આવેલી સેવાનો હું સ્વીકાર કરું છું.
૮૩. અંતે, હું ઉદ્દેખ કરું છું કે મેં તા.૦૧-૦૪-૨૦૧૮થી તા.૩૧-૦૩-૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાનની કામગીરીના તમામ પાસાંઓને આવરી લેવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તેમ છતાં કશુંય બાકી રહી ગયું હોય તો તેનો ઉદ્દેખ આગામી વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલમાં કરવામાં આવશે.

ગાંધીનગર.

(રાજેશ એચ. શુક્લ)

તારીખ: ૨૭/૦૭/૨૦૨૧.

લોકાયુક્ત.

જોડાણ-૧

તા.૧/૪/૨૦૧૮થી ૩૧/૩/૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન તપાસ કેસો, ઈન્કવાયરી કેસો અને પ્રકીર્ણ અરજીઓ અંગેની માહિતી દર્શાવતું પત્રક.

અનુક્રમ નં.	કેસનો પ્રકાર	તા.૦૧/૦૪/૨૦૧૮ ના રોજ બાકી	તા.૦૧/૦૪/૨૦૧૮ થી તા.૧૦/૧૨/૨૦૧૮ દરમિયાન સ્વીકારાયેલ	કુલ (૩) અને (૪)	તા.૧/૪/૨૦૧૮ થી તા. ૧૦/૧૨/૨૦૧૮ દરમિયાન નિકાલ થયેલ	તા.૧૧/૧૨/૨૦૧૮ ના રોજ બાકી
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)	(૭)
૧	તપાસ કેસો	૦૩	૦૨	૦૫	૦૪	૦૧
૨	ઈન્કવાયરી કેસો	૦૧	૦૬	૦૭	૦૪	૦૩
૩	પ્રકીર્ણ અરજીઓ	૧૪	૧૮૨	૧૯૬	૧૫૩	૪૩
કુલ		૧૮	૧૯૦	૨૦૮	૧૬૧	૪૭

તા ૧૧/૧૨/૨૦૧૮ ના રોજ બાકી	તા.૧૧/૧૨/૨૦૧૮ થી તા. ૨૨/૦૬/૨૦૨૦ દરમિયાન સ્વીકારાયેલ	તા.૨૩/૦૬/૨૦૨૦ થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૧ દરમિયાન સ્વીકારાયેલ	કુલ(૮), (૯) અને (૧૦)	તા.૧૧/૧૨/૨૦૧૮ થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૧ દરમિયાન નિકાલ થયેલ	તા.૧/૦૪/૨૦૨૧ ના રોજ બાકી
(૮)	(૯)	(૧૦)	(૧૧)	(૧૨)	(૧૩)
૦૧	૦૦	૦૨	૦૩	૦૦	૦૩*
૦૩	૦૦	૧૬	૧૯	૦૫	૧૪
૪૩	૨૪૬	૩૫૮	૬૪૭	૫૦૮	૧૩૯
૪૭	૨૪૬	૩૭૬	૬૨૨	૫૧૩	૧૫૬

નોંધ * :૦૩ તપાસ કેસોમાંથી ૦૧ તપાસ કેસ નં .૦૪/૨૦૧૫ માં નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા મનાઈદુકમ આપેલ હોવાથી અનિર્ણિત છે .

જોડાણ - ૨

તપાસ

તા. ૧/૪/૨૦૧૮થી તા. ૩૧/૩/૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન તપાસ કેસોમાં કરવામાં આવેલી પ્રગતિની યાદી

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૧	તપાસ કેસ નં.૦૩/૨૦૧૫	૨૩/૦૪/૨૦૧૫	ગુજરાત રાજ્યના માનનીય રાજ્યપાલશ્રીના સંદર્ભથી જાહેર પદાધિકારી વિરુદ્ધ તેમની સત્તાનો દુરુપયોગ, અનિયમિતતા અને ભ્રષ્ટાચાર અંગેના આક્ષેપો સંબંધિત ફરિયાદ.	પ્રસ્તુત રેકર્ડના પરીક્ષણ પર તપાસ હાથ ધરીને તેમજ જાહેર પદાધિકારીએ દાખલ કરેલ નિવેદનને ધ્યાનમાં લીધા બાદ આ તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવી છે, મારા પૂરોગામી શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ડી.પી. બુચે તા. ૨૮/૦૮/૨૦૧૮ના રોજ સક્ષમ અધિકારીને અહેવાલ સુપરત કરેલ છે.
૨	તપાસ કેસ નં.૦૪/૨૦૧૫	૦૫/૦૮/૨૦૧૫	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને પક્ષપાતના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	જાહેર પદાધિકારીએ ગુજરાતની નામદાર વડી અદાલતમાં ખાસ દીવાની અરજી નં.૧૮૮૬૫/૧૫ દાખલ કરેલ. તે અરજીને તા. ૦૪/૦૨/૨૦૧૬ના રોજ રદ કરવામાં આવેલ. સદરહુ હુકમ સામે જાહેર પદાધિકારીએ, અધિકાર-પત્ર પુનઃ વિચારની અરજી L.P.A. નં.૧૩૮/૧૬ દાખલ કરી જે નામદાર અદાલત મારફત તા.૦૩/૦૩/૧૬ના રોજ સ્વીકારવામાં આવી છે અને L.P.A. નં. ૧૩૮/૧૬માં દીવાની અરજી નં. ૧૮૩૫/૧૬ મનાઈ હુકમ માટે દાખલ કરેલ . નામદાર અદાલતે તારીખ ૦૫/૦૪/૨૦૧૬ ના હુકમ થી લોકાયુક્ત સમક્ષ ની કાર્યવાહી પર મનાઈહુકમ ફરમાવેલ છે અને સદરહુ મનાઈહુકમ વખતો વખત લંબાવવામાં આવેલ છે આથી આ તપાસ કેસ અનિર્ણિત છે .

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાસિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૩	તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૧૮	૨૦/૦૨/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને પક્ષપાતના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદી સામેના આક્ષેપો રેકર્ડ પર સાબિત કરી શકાયા નથી, આથી લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને મારા પૂરોગામી શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ડી.પી. બુચ્છરા તા. ૩૦/૦૪/૨૦૧૮ના રોજ ફરિયાદને રદ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે.
૪	તપાસ કેસ નં. ૦૨/૨૦૧૮	૨૫/૦૪/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને પક્ષપાતના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રસ્તુત રેકર્ડના પરીક્ષણ પર તપાસ હાથ ધરીને તેમજ જાહેર પદાધિકારીએ દાખલ કરેલ નિવેદનને ધ્યાનમાં લીધા બાદ આ તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવી છે, મારા પૂરોગામી શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ડી.પી. બુચ્છરા તા. ૦૭/૦૬/૨૦૧૮ના રોજ સક્ષમ અધિકારીને અહેવાલ સુપરત કરેલ છે.
૫	તપાસ કેસ નં. ૦૩/૨૦૧૮	૩૦/૦૮/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને પક્ષપાતના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રસ્તુત રેકર્ડના પરીક્ષણ પર તપાસ હાથ ધરીને તેમજ જાહેર પદાધિકારીએ દાખલ કરેલ નિવેદનને ધ્યાનમાં લીધા બાદ આ તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવી છે, મારા પૂરોગામી શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ડી.પી. બુચ્છરા તા. ૩૦/૧૦/૨૦૧૮ના રોજ સક્ષમ અધિકારીને અહેવાલ સુપરત કરેલ છે.
૬	તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૧	૨૧/૦૧/૨૦૨૧	ગુજરાત રાજ્યના માનનીય રાજ્યપાલશ્રીના સંદર્ભથી જાહેર પદાધિકારી વિરુદ્ધ તેમની સત્તાનો દુરુપયોગ, અનિયમિતતા અને ભ્રષ્ટાચાર અંગેના આક્ષેપો સંબંધિત ફરિયાદ.	સંબંધિત અધિકારીઓ પાસેથી મુદ્દા મુજબ ટિપ્પણીઓ મંગાવવામાં આવી છે અને જવાબની રાહ જોવાઈ રહી છે. પુરાવા અને સુનાવણી માટે અનિર્ણિત છે.
૭	તપાસ કેસ નં. ૦૨/૨૦૨૧	૦૪/૦૨/૨૦૨૧	ગુજરાત રાજ્યના માનનીય રાજ્યપાલશ્રીના સંદર્ભથી જાહેર પદાધિકારી વિરુદ્ધ તેમની સત્તાનો દુરુપયોગ, અનિયમિતતા અને ભ્રષ્ટાચાર અંગેના આક્ષેપો સંબંધિત ફરિયાદ.	સુનાવણી માટે અનિર્ણિત છે.

જોડાણ-૩

ઈન્કવાયરી કેસો

તા. ૧/૪/૨૦૧૮થી તા. ૩૧/૩/૨૦૨૧ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન ઈન્કવાયરી કેસોમાં કરવામાં આવેલી પ્રગતિની યાદી

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૧	ઈન્કવાયરી નં. ૦૬/૨૦૧૮	૨૯/૦૧/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	હાલની ઈન્કવાયરીમાં મળેલ માહિતીને ધ્યાને લેતાં એવું તારણ મળ્યું કે તપાસ કરવા માટે વાજબી આધાર-કારણ છે તેથી પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ તપાસ હાથ ધરવાનો નિર્ણય કરીને તા. ૨૫/૦૪/૨૦૧૮ના રોજ -તપાસ કેસ નં.૦૨/૧૮ તરીકે નોંધાયેલ અને સદરહુ તપાસ કેસનો નિકાલ મારા પુરોગામી મારફત કરવામાં આવ્યો છે.
૨	ઈન્કવાયરી નં. ૦૭/૨૦૧૮	૦૨/૦૪/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	ઈન્કવાયરીની તપાસ દરમિયાન ફરિયાદીએ પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૪ સામેની ફરિયાદ પાછી ખેંચી લેવા એક્સિમિટ ૧ની નીચે સમર્થન આપ્યું આથી, પ્રતિવાદી નં.૩ અને ૪ વિરુદ્ધની ફરિયાદ ને પાછી ખેંચી લેવાના કારણે રદ કરવામાં આવી છે. પ્રતિવાદી નં.૧ અને ૨ સામે ઈન્કવાયરી કરવા માટે કોઈ વાજબી આધાર-કારણ ન હોવાથી મારા પુરોગામી દ્વારા તા. ૨૭/૦૪/૨૦૧૮ના રોજ લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૭(૩)ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રારંભિક સુનાવણીના તબક્કે આ ઈન્કવાયરી રદ કરવામાં આવી છે.
૩	ઈન્કવાયરી નં. ૦૮/૨૦૧૮	૦૩/૦૪/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	તપાસ માટેના કોઈ વાજબી કારણ ન હોવાથી ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૭(૩)ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રારંભિક સુનાવણીના તબક્કે આ ઈન્કવાયરી તા. ૦૮/૦૫/૨૦૧૮ના રોજ મારા પુરોગામી દ્વારા રદ કરવામાં આવી છે.

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૪	ઈન્કવાયરી નં. ૦૯/૨૦૧૮	૨૦/૦૭/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	તપાસ માટેના કોઈ વાજબી કારણ ન હોવાથી ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૭(૩)ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રારંભિક સુનાવણીના તબક્કે આ ઈન્કવાયરી તા. ૦૪/૦૨/૨૦૨૧ના રોજ રદ કરવામાં આવી છે.
૫	ઈન્કવાયરી નં. ૧૦/૨૦૧૮	૩૦/૦૮/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	હાલની ઈન્કવાયરીની તપાસ દરમિયાન મળેલ માહિતીને ધ્યાને લેતાં એવું તારણ મળ્યું કે તપાસ કરવા માટે વાજબી આધાર-કારણ છે તેથી પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ તપાસ હાથ ધરવાનો નિર્ણય કરીને તા. ૧૧/૧૦/૨૦૧૮ના રોજ તપાસ કેસ નં.૦૩/૧૮ તરીકે નોંધાયેલ અને સદરહુ તપાસ કેસનો નિકાલ મારા પુરોગામી મારફત કરવામાં આવ્યો છે.
૬	ઈન્કવાયરી નં. ૧૧/૨૦૧૮	૧૪/૦૯/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	તપાસ માટેના કોઈ વાજબી કારણ ન હોવાથી ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૭(૩)ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રારંભિક સુનાવણીના તબક્કે આ ઈન્કવાયરી તારીખ ૦૮/૦૩/૨૦૨૧ ના રોજ રદ કરવામાં આવી છે.
૭	ઈન્કવાયરી નં. ૧૨/૨૦૧૮	૩૦/૧૧/૨૦૧૮	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	આ કેસ પ્રતિવાદી દ્વારા લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે અનિર્ણીત છે અને પ્રતિવાદીએ લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે સમય માંગ્યો છે.

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૮	ઈન્કવાયરી નં. ૦૧/૨૦૨૦	૨૮/૦૮/૨૦૨૦	અમદાવાદ શહેર તેમજ ગુજરાત રાજ્યની રસ્તાના નબળા નિભાવને લગતા તા. ૨૬/૦૮/૨૦૨૦ના રોજ ગુજરાતી દૈનિક અખબાર " દિવ્ય ભાસ્કર " માં પ્રકાશિત થયેલ સમાચાર પર લેવાયેલ સુઓ-મોટો/સ્વયં કાર્યવાહી	સુનાવણી માટે અનિર્ણિત છે.
૯	ઈન્કવાયરી નં. ૦૨/૨૦૨૦	૦૩/૦૯/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પુરાવા, સુનાવણી અને હુકમ માટે અનિર્ણિત છે.
૧૦	ઈન્કવાયરી નં. ૦૩/૨૦૨૦	૦૧/૧૦/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	તપાસ માટેના કોઈ વાજબી કારણ ન હોવાથી ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૭ (૩)ની જોગવાઈને ધ્યાને રાખીને પ્રારંભિક સુનાવણીના તબક્કે આ ઈન્કવાયરી તા. ૨૮/૧૨/૨૦૨૦ ના રોજ રદ કરવામાં આવી છે.
૧૧	ઈન્કવાયરી નં. ૦૪/૨૦૨૦	૦૧/૧૦/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	સંબંધિત સત્તામંડળ પાસેથી જરૂરી દસ્તાવેજો મંગાવવામાં આવ્યાં હોવાથી જવાબ માટે રાહ જોવાઈ રહી છે તેથી આ બાબત અનિર્ણિત છે.
૧૨	ઈન્કવાયરી નં. ૦૫/૨૦૨૦*	૦૭/૧૦/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદીનું લેખિત નિવેદન મંગાવવામાં આવેલ છે અને આ કેસ તા. ૨૪/૦૬/૨૧ના રોજ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવેલ છે.

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૧૩	ઈન્કવાયરી નં. ૦૬/૨૦૨૦*	૦૭/૧૧/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદીનું લેખિત નિવેદન મંગાવવામાં આવેલ છે અને આ કેસ તા. ૨૪/૦૬/૨૧ના રોજ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવેલ છે.
૧૪	ઈન્કવાયરી નં. ૦૭/૨૦૨૦*	૦૮/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદીનું લેખિત નિવેદન મંગાવવામાં આવેલ છે અને આ કેસ તા. ૧૮/૦૬/૨૧ના રોજ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવેલ છે.
૧૫	ઈન્કવાયરી નં. ૦૮/૨૦૨૦*	૦૮/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદીનું લેખિત નિવેદન મંગાવવામાં આવેલ છે અને આ કેસ તા. ૧૮/૦૬/૨૧ના રોજ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવેલ છે.
૧૬	ઈન્કવાયરી નં. ૦૯/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	ગુજરાતમાં પેથોલોજી લેબોરેટરી (રોગવિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા) દ્વારા અપનાવવામાં આવેલ ગેરકાયદેસર વ્યવહારપદ્ધતિને લગતા તા. ૨૧/૦૫/૨૦૧૮ના રોજ ગુજરાતી દૈનિક અખબાર "ગુજરાત સમાચાર" માં પ્રકાશિત થયેલ સમાચાર પર લેવાયેલ સુઓ મોટો/સ્વયં કાર્યવાહી	સુનાવણી માટે તા. ૨૨/૦૭/૨૦૨૧ નિયત કરવામાં આવી છે.

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૧૭	ઈન્કવાયરી નં. ૧૦/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	સુનાવણી માટે બાકી છે તા. ૨૨/૦૬/૨૦૨૧ નિયત કરવામાં આવી છે
૧૮	ઈન્કવાયરી નં. ૧૧/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	સરકારી જમીન પરના ગેરકાયદેસર દબાણને દૂર કરવા માટે તા. ૧૫/૦૪/૨૦૧૭ના રોજ ગુજરાતી ટૅનિક અખબાર "સંદેશ" માં પ્રકાશિત થયેલ સમાચાર પર લેવાયેલ સુઓ-મોટો/સ્વંય કાર્યવાહી	પ્રતિવાદીએ એસએસઆરડીમાં કેસ દાખલ કર્યો છે. એસએસઆરડીએ યુનિવર્સિટીની સ્થાવર મિલકતને જેમ છે તેમ જાળવી રાખવા હુકમો પસાર કર્યા છે, તેથી ઈન્કવાયરી અનિર્ણીત છે અને તેની સુનાવણી માટે તા. ૨૪/૦૬/૨૦૨૧ નિયત કરવામાં આવી છે.
૧૯	ઈન્કવાયરી નં. ૧૨/૨૦૨૦*	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	સુનાવણી અને હુકમો માટે બાકી છે.
૨૦	ઈન્કવાયરી નં. ૧૩/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	તપાસ અને ઈન્કવાયરી કરવા માટેના કોઈ વાજબી કે પૂરતા કારણ નથી. તદુપરાંત, ફરિયાદીએ તે જ બાબત માટે રિટ પિટિશન મારફત નામદાર વડી અદાલતને રજૂઆત કરી છે નામદાર વડી અદાલત સમક્ષ અનિર્ણીત છે આથી ફરિયાદ દફતરે કરવાનો હુકમ તા. ૧૨/૦૩/૨૦૨૧ના રોજ કરવામાં આવ્યો છે.

અ. નં.	કેસ નં.	પ્રાપ્તિ/નોંધણીની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	આખરી પરિણામ
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)
૨૧	ઈન્કવાયરી નં. ૧૪/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	આ બાબતમાં તપાસ અને ઈન્કવાયરી કરવા માટે કોઈ વાજબી આધાર-કારણ ન હોવાથી ઈન્કવાયરી દફતરે કરવાનો હુકમ. તા. ૧૨/૦૨/૨૦૨૧ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો
૨૨	ઈન્કવાયરી નં. ૧૫/૨૦૨૦	૨૧/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	લેખિત નિવેદન અને સોગંદનામાનાં પ્રત્યુત્તર માટે રાહ જોવાઈ રહી છે. તા. ૨૮/૦૬/૨૦૨૧ના રોજ સુનાવણી માટે ઈન્કવાયરી નિયત કરવામાં આવી છે.
૨૩	ઈન્કવાયરી નં. ૧૬/૨૦૨૦	૨૧/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ સત્તાના દુરુપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરેના આક્ષેપો અંગેની ફરિયાદ	પ્રતિવાદીની આખરી દલીલો બાકી હોવાથી તા. ૧૯/૦૬/૨૦૨૧ ના રોજ સુનાવણી માટે ઈન્કવાયરી નિયત કરવામાં આવી છે.

નોંધ : * આ પાંચ (૫) ઈન્કવાયરીનો તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૧ પછી નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

Annexure - V

ખાનગી

જા.નં.લકય/જયુડી/પરચ અરજ/ /૨૦/ /૨૧
લોકાયુક્ત કચેરી, સેક્ટર-૧૦-બી, ગાંધીનગર તા. / /૨૧.

પ્રતિ

વિષય:- આપની તારીખ ની અરજી.

શ્રીમાન,

ગુજરાત લોકાયુક્ત ધારા ૧૯૮૬ ની કલમ ૨(૭) મુજબ ફક્ત મુખ્ય મંત્રી, મંત્રીઓ, રાજ્ય કક્ષાના મંત્રીઓ, નાયબ મંત્રીઓ, સંસદીય સચિવો, સરકારી કંપની/તેની સહાયક કંપની/ સરકારી માલિકીના અને સરકારી નિયંત્રણ હેઠળના બોર્ડ/ કોર્પોરેશનના અધ્યક્ષ/ ઉપાધ્યક્ષ બિન સરકારી ડાયરેક્ટર/સભ્ય, અને યુનિવર્સિટીના ઉપ-કુલપતિઓ જાહેર હોદ્દેદારો ગણાય છે. અને ફક્ત આવા જાહેર હોદ્દેદારો સામેની જ ફરિયાદ અત્રે ચાલવાપાત્ર છે. અન્ય ફરિયાદો અત્રે ચાલવા પાત્ર નથી.

આથી આપની તારીખ ની અરજી /ફરિયાદ આવા જાહેર હોદ્દેદારો સામેની ન હોવાથી તે અત્રે ચાલવા પાત્ર ન હોવાથી દફતરે કરવામાં આવેલ છે તેની નોંધ લેવા વિનંતી.

સેક્શન ઓફીસર,
લોકાયુક્ત કચેરી, ગાંધીનગર

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

यहाँ काट कर खोलिय TO OPEN CUT HERE

_____

_____

_____

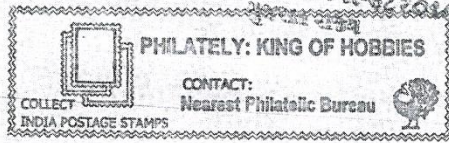
(यह लइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line) पिन PIN

--	--	--	--	--	--

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता:— SENDER'S NAME AND ADDRESS:—

पिन PIN 500001

पहला मोड़ FIRST FOLD

३३ / S.P.P.,HYD. - 2016

सरकारी मध्यस्थ मुद्रणालय, गांधीनगर.

લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦નો વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ
વિધાનસભાના મેજ ઉપર મુકવામાં થયેલ વિલંબના કારણો અંગેનું નિવેદન

ગુજરાત લોકાયુક્ત એક્ટ, ૧૯૮૬ ની કલમ-૧૪(૧)ની જોગવાઈ મુજબ લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો વાર્ષિક અહેવાલ નામદાર રાજ્યપાલશ્રીને રજૂ કરવા અને મળેલ અહેવાલ વિધાનસભા ગૃહના મેજ ઉપર રજૂ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

માન. લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યએ તા. ૧૧-૧૨-૨૦૧૮થી પદભાર છોડેલ હતો અને ત્યારબાદ, તા. ૨૩-૦૬-૨૦૨૦ના રોજથી લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યની નિમણૂક કરાયેલ છે. આથી, માન. લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સને ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦ના વર્ષના વાર્ષિક અહેવાલ, સને ૨૦૨૦-૨૦૨૧નો વાર્ષિક અહેવાલ સાથે નામ. રાજ્યપાલશ્રીને રજૂ કરાયેલ હતો, કે જે એકવીસમા વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ તરીકે ઓળખાય છે. તેવો રિપોર્ટ નામ. રાજ્યપાલશ્રીની કચેરી તરફથી સામાન્ય વહીવટ વિભાગને મળેલ હતો. પરંતુ, સદરહુ અહેવાલો પરત્વે નામદાર રાજ્યપાલશ્રી તરફથી અનુમતિ મેળવવામાં તથા સદરહુ અહેવાલોનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરાવવામાં, હસ્તલિખિત ગુજરાતી ભાષાંતરની ટાઇપોગ્રાફી કરાવવામાં અંગ્રેજીની ૫૦ નકલો તથા ગુજરાતી અહેવાલની ૩૨૦ નકલો સરકારી મધ્યસ્થ પ્રેસમાં છાપકામ માટે મોકલવી, સરકારી પ્રેસમાંથી મળેલ પુસ્તક વાંચન કર્યા બાદ તેની આખરી છપામણી માટેની કાર્યવાહી હાથ ધરવી, વગેરે વહીવટી પ્રક્રિયામાં કેટલોક સમય વ્યતીત થતા નિયત સમય મર્યાદામાં અહેવાલ ગૃહના મેજ ઉપર મુકી શકાયા નહોતા.

ઉપર્યુક્ત સંજોગોમાં, લોકાયુક્તશ્રી, ગુજરાત રાજ્યનો વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ અને ૨૦૧૯-૨૦૨૦ના વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલ વિધાનસભાના મેજ ઉપર નિયત સમય- મર્યાદામાં મુકી શકાયેલ નહોતા.

(અશોક દવે)

અધિક સચિવ(સેવા)

સામાન્ય વહીવટ વિભાગ